

Colofon

UITGAVE

Vlinderlijke Eenvoud, Vlinderlijke Kracht is een uitgave van Art.1 en Nieuwe Maan in het kader van de nationale uitrol van de Dag van de Dialoog in Nederland. Samen vormen zij de Nationale Coördinatie van de Dag van de Dialoog.

Nationale Coördinatie Dag van de Dialoog
www.nederlandindialoog.nl
info@nederlandindialoog.nl

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door het Oranje Fonds, Art.1 en Nieuwe Maan.

CONCEPT

Nieuwe Maan, Amsterdam

TEKST EN REDACTIE

Jacqueline Slenders, Olga Plokhooij, Danielle Driessen, Amber Verstraten - Nieuwe Maan, Amsterdam
Marieke Mittelmeijer - Amsterdam
Emilie van Steen - Lapidair, Amsterdam

EINDREDACTIE

Olga Plokhooij en Jacqueline Slenders - Nieuwe Maan.
Met dank aan Jos Verstraten - Vego VOF - voor het zorgvuldig nalezen.

ONTWERP EN VORMGEVING

52 graden noorderbreedte, Amsterdam

PRODUCTIE

Druno en Dekker Drukkers, Noordwijkerhout

FOTOGRAFIE VLINDERLIJKE EENVOUD

Ministerie SZW - blz. 006
René Koster - blz. 014, 015, 022, 054, 055
Floris Leeuwenberg - blz. 028
Els Oostveen - blz. 029
Ruben Timman - blz. 030
EO Communicatie - blz. 037
Erwin Olaf - blz. 038
Piek - blz. 039 (Amar el Ajjouri)
Chris van Houts - blz. 039 (Anil Ramdas)
Yon Gloudemans - blz. 042 (Marian Dekker)
Wim de Graaf - blz. 042 (Tania Barkhuis)
Marcelle Jansen - blz. 042 (Jo Ouwens-Muller)
Onbekend - blz. 042 (Henk Adriaens)
Maarten Feenstra - blz. 042 (Maaïke van Leeuwen)

De redactie heeft haar uiterste best gedaan alle rechthebbenden te achterhalen.

© Nationale Coördinatie Dag van de Dialoog, 2008

deel 1

Vlinderlijke Eenvoud

Ontmoeting in dialoog

Dialogoog gaat om mensen en ontmoeting

De vlinder kennen we als een vrolijk beestje met vaak wonderlijke kleuren. Hij hoort bij een zomerse dag. Maar hoe vanzelfsprekend de verschijning van een vlinder voor ons ook is, van eenvoud is geen sprake. Alleen al in Nederland zijn er tweeduizend vlindersoorten en al deze vlinders hebben unieke tekeningen en zijn rijk aan prachtige details. De diversiteit onder vlinders is enorm.

Vlinderlijke Eenvoud, Vlinderlijke Kracht staat voor de ogenschijnlijke eenvoud van de dialoog. U ziet het woord bijna dagelijks aan uw netvlies voorbijtrekken. Maar ook hier geldt: er gaat een wereld achter schuil. Dialoog is geen discussie en geen debat. Het is geen babbeltje en ook geen wetenschappelijk onderzoek. Het is een gespreksmethodiek die kennis en ervaring vraagt van de begeleider en aandacht en openheid van de deelnemers. Een dialoog heeft nuances, gelaagdheden en is rijk aan details. Dialoog gaat om mensen en ontmoetingen. Met dialoog krijgen deze ontmoetingen een vaak gezochte verdieping.

Een wijs man of wijze vrouw heeft ooit gezegd dat de vleugslag van een vlinder aan de ene kant van de aarde een storm kan veroorzaken aan de andere kant van de aarde. Het voeren van een dialoog is volgens ons te vergelijken met een vleugslag. Er komt een kracht op gang. Welk effect deze kracht heeft is niet altijd gelijk duidelijk maar dat er energie vrijkomt, daar geloven de samenstellers van dit boek sterk in.

Als we bang zijn, dan houdt het op

Idealiter geven mensen hun huissleutel aan de burens. Vertrouwen is de basis van een stabiele gemeenschap. Maar op dit moment voert wantrouwen de boventoon in de samenleving en dat baart mij zorgen. Als we bang zijn voor elkaar, dan houdt het op. We spreken vaak over onderbuikgevoelens, maar in feite hebben we het dan over niet meer of minder dan angst voor nieuwe Nederlanders. Angst dat een ander dingen doet die voor jou nadelig zijn.

Ik geloof niet in de volledige maakbaarheid van de samenleving, maar ik geloof wel dat je, een duwtje in de goede richting kunt geven. Bijvoorbeeld met de Dag van de Dialoog. Wat mij aanspreekt in de dialoog, is dat mensen hun angst voor een ander verwoorden. Angst uitspreken, de ander er deelgenoot van maken, kan duidelijk maken dat de angst ongegrond is. Aan de andere kant kan het een voor gevoel ook bevestigen. In dat geval zou je actie kunnen ondernemen. Maar hoe dan ook: het is belangrijk om angst bespreekbaar te maken.

Naast het bespreekbaar maken van angst biedt de Dag van de Dialoog de mogelijkheid om vragen te stellen. Dat gebeurt te weinig in onze samenleving en daardoor ontstaan er beelden over en weer die niet te kloppen. Mensen

hebben vaak een gevoel van laissez faire, als het mij maar niet raakt... Maar het raakt je wél. Er heerst nu een lastig klimaat en je ziet dat het electoraal loont om daar aandacht aan te besteden. Politici die dat doen en daarnaast hun persoon in de strijd gooien, zijn aan de winnende hand.

En dat terwijl er zoveel goede geluiden zijn. Zo las ik laatst in de krant dat het opleidingsniveau van allochtone jongeren flink is gestegen. Dat moeten we vieren! Ik zet mij als staatssecretaris in om nieuwe Nederlanders aan werk te helpen. Het gaat echt de goede kant op, we hebben de grootste daling in de bijstand sinds tijden, maar door het huidige klimaat zien we dat niet meer. Het wantrouwen werpt een mist op.

We moeten bruggen slaan om tot elkaar te komen en wantrouwen weg te nemen. Amsterdam en Rotterdam beschouw ik daarbij als sociale laboratoria. De Dag van de Dialoog is een mooi initiatief dat is ontstaan vanuit de Rotterdamse samenleving. De Dag van de Dialoog zou daarom best voorgedragen mogen worden voor de Vredesprijs.

AHMED ABOUTALEB
STAATSSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN
WERKGELEGENHEID

Inhoudsopgave

Deel 1 - Vlinderlijke Eenvoud - Ontmoeting in Dialoog

HOOFDSTUK	BLADZIJDE
Colofon	002
Toelichting titel	004 - 005
Voorwoord	006 - 007
Inhoudsopgave	008 - 009
Inleiding	010 - 011
1 Een goed gesprek zonder pretenties	012 - 017
Praktijk: Dialoog in grote groepen	018 - 019
2 Twee zielen, één gedachte	020 - 025
Praktijk: Politie in dialoog	026 - 027
3 Ronde tafel: Leefbaarheid	028 - 030
4 In dialoog	031 - 036
5 Ronde tafel: Verbinding	037 - 039
Praktijk: Dialoog in de buurt	040 - 041
6 Zoveel mensen, zoveel wensen	042 - 049
Praktijk: Ouder-kind dialoog	050 - 051
7 Het hele land in dialoog	052 - 055
De nationale uitrol	056 - 057
Dankwoord	058
Initiatiefnemers	059

Inhoudsopgave

Deel 2 - Vlinderlijke Kracht - Dialoog in beweging

HOOFDSTUK	BLADZIJDE
Colofon	002
Inhoudsopgave	004 - 005
Alkmaar	006 - 009
Almere	010 - 013
Amersfoort	014 - 016
Amsterdam	017 - 023
Apeldoorn	024 - 026
Haarlem	027 - 030
Harderwijk / Ermelo	031 - 033
Heemstede	034 - 036
Overijssel	037 - 042
Rotterdam	043 - 048
Schiedam	049 - 054
Vlaardingen	055 - 057
Zaanstreek	058 - 061
Overzicht twee jaar dialoog	062 - 063

Inleiding

“Gisteren, tijdens de Dag van de Dialoog, heb ik deelgenomen aan het gesprek over zorgen voor je ouders in verzorgingshuis Nieuw Vredenburg in Amsterdam. Ik vond het uiterst inspirerend om met een aantal volslagen onbekenden van gedachten te wisselen over dit onderwerp. Het stimuleert mij en maakt mij weer nieuwsgierig. Wat er gisteren gebeurde, is nu juist datgene wat ik anders als grote leemte ervaar in deze zo individualistische samenleving.”

LARA BRUSSE

BESTE LEZER,

De Dag van de Dialoog is in 2001 ontstaan in Rotterdam. Het was een reactie op de onzekere tijd die aanbrak na de aanslagen in New York. U herinnert zich die tijd waarschijnlijk ook nog goed. Hoe gaat het nu verder, was toen de vraag. En: hoe blijven we met elkaar in gesprek? Maatschappelijke organisaties, overheid, bedrijven, religieuze organisaties vonden samen het antwoord. In 2002 organiseerden zij de eerste Dag van de Dialoog. Mensen met allerlei achtergronden maakten met elkaar kennis en voerden diepgaande gesprekken.

Sindsdien heeft de Dag van de Dialoog een vlucht genomen. In steden, dorpen en provincies door het hele land spreken elk jaar vele tientallen groepjes van acht personen over thema's zoals erbij horen, samen leven, wonen en werken en identiteit. Een gespreksleider leidt het gesprek in goede banen. Inmiddels hebben zo'n twintig Nederlandse gemeenten de Dag van de Dialoog opgepakt. Als u nog nooit aan de Dag van de Dialoog heeft meegedaan, neemt de kans dat u dat nog gaat doen toe; zeker zestien nieuwe gemeenten staan te trappelen om de Dag van de Dialoog ook te gaan organise-

ren. Dat het zo snel is gegaan, komt door de inspanning van Art.1, de landelijke vereniging ter voorkoming en bestrijding van discriminatie en Nieuwe Maan, adviseurs maatschappelijk vernieuwing. Zij besloten in 2005 dat ze het concept verder wilden uitwerken zodat ook andere Nederlandse steden er de vruchten van konden plukken. En dat gebeurde, dankzij financiële en inhoudelijke steun van het Oranje Fonds, het Kenniscentrum Grote Steden, de UvA en Rabobank Nederland.

Maar de ambities reiken verder. De Europese Unie riep 2008 uit tot Europees Jaar van de interculturele dialoog. Een coalitie van ENAR Europe, Art.1, Nieuwe Maan en Aric Berlijn organiseerde een driedaags seminar over de dialoog. In Nederland zet de door Art.1 en Nieuwe Maan gevormde Nationale Coördinatie van de Dag van de Dialoog zich ook de komende jaren weer in voor verbreding, verdieping en versterking van het initiatief in Nederland. Samen met het Oranje Fonds worden dit jaar meer gemeenten warm gemaakt voor de Dag van de Dialoog. In november 2008 komt er voor het eerst een nationale Week van de Dialoog. Het Nationaal Advies Comité, met prominente

vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, overheid en maatschappelijke organisaties, start in het najaar van 2008. Dit adviescomité zal de dialoogorganisatoren in de verschillende steden bijstaan.

Tijd voor een boek. Er zijn meerdere redenen om de dialoog als gespreksvorm en de Dag van de Dialoog als instrument onder de aandacht te brengen. Het woord dialoog is populair. U hoeft de krant maar open te slaan om het tegen te komen. Maar de term wordt ook veel gebruikt voor bijeenkomsten met debatten, discussies en presentaties. Dat zijn waardevolle maar wezenlijk andere gespreksvormen dan de dialoog. Ze brengen mensen niet per definitie tot elkaar, in tegenstelling tot de dialoog. Een dialooggesprek is gericht op het gezamenlijk uitwisselen en onderzoeken van ervaringen, met als doel daar samen wijzer van te worden. Om die unieke kwaliteit van de dialoog onder de aandacht te brengen, is er nu het boek Vlinderlijke Eenvoud, Vlinderlijke Kracht.

Een andere reden voor het samenstellen van dit boek, is dat de Dag van de Dialoog nu al zes jaar georganiseerd wordt en heel wat vruchten heeft afgeworpen. In de praktijk heeft de dialoog al talloze mensen door ontmoeting en een goed gesprek dichterbij elkaar gebracht. Met Vlinderlijke Eenvoud, Vlinderlijke Kracht willen we dat laten zien, óók aan critici van de dialoog. De Dag van de Dialoog is bovendien een maatschappelijk initiatief waaraan veel mensen en organisaties meedoen. Daardoor ontstaan nieuwe netwerken in de samenleving en ook die netwerken maken we graag zichtbaar. En last but not least: in de loop der jaren zijn er vele gespreksleiders getraind en deelnemers geïnspireerd geraakt om meer dialogen of andere activiteiten te organiseren. Vlinderlijke Eenvoud, Vlinderlijke

Kracht laat zien dat dialoog écht iets teweeg brengt. Vlinderlijke Eenvoud, Vlinderlijke Kracht bestaat uit twee delen. Deel een, Ontmoetingen in Dialoog, gaat in op de dialoog als gespreksvorm. Hierin ontmoet u burgemeester Opstelten, de beschermheer van de Rotterdamse Dag van de Dialoog. Ook vertelt filosoof Jos Kessels over tijdelijke gemeenschappen en deelt Adelheid Roosen haar kijk op sociale cohesie. Verder komt u Henk Adriaens tegen, directeur van een basisschool in Amersfoort en de tachtigjarige vrijwilligster Jo Ouwens uit Schiedam. Hoe wordt de dialoog gevoerd? Daarover gaat deel twee, Dialoog in Beweging. Dit deel vertelt de vele verhalen uit de twintig dialoogsteden. Een verzameling van inspirerende verhalen, bijvoorbeeld van een betrokken culinair adviesbureau in Almere, een wandelende predikant in Rotterdam en over de wens van Schiedammers om dialoogbankjes te plaatsen in hun stad.

Met dit boek bieden we u verdieping en inspiratie. Of u nu organisator bent van de Dag van de Dialoog, zowel persoonlijk of in naam van een organisatie. Of u deelnemer was aan één van de vele tafels, als gespreksleider één of meerdere tafels heeft voorgezeten, dialoogliefhebber bent, of weer op een andere manier bent betrokken. Alle andere lezers hopen we met Vlinderlijke Eenvoud, Vlinderlijke Kracht een mooi beeld te geven van de kracht van de dialoog en de maatschappelijke kansen die de Dag van de Dialoog biedt. Onze dank gaat tot slot uit naar iedereen die in woord en beeld zijn inzichten, ervaringen en dromen zo openhartig met ons heeft willen delen. Zij hebben de dialoog én dit boek over de Dag van de Dialoog inhoud gegeven.

NATIONALE COÖRDINATIE DAG VAN DE DIALOOG

Een goed gesprek zonder pretenties

Ivo Opstelten heeft de Dag van de Dialoog in zijn hart gesloten. 'Dialoog is ongelooflijk belangrijk. Zeker in een stad waar iedereen verschillend is en een andere achtergrond heeft', vindt de burgemeester van Rotterdam. Tegelijkertijd heeft hij geen pretenties. Marcel Kreuger, organisator van de Rotterdamse Dag van de Dialoog, evenmin. Het is een goed gesprek, vinden beiden. Niet meer en niet minder.

De aanslagen in New York op 11 september 2001 deden de wereld schudden op haar grondvesten. Ook Rotterdam werd opgeschrikt. Van het ene op het andere moment leken bevolkingsgroepen lijnrecht tegenover elkaar te staan. Op de avond van 11 september gingen Marokkaanse jongens in Rotterdam juichend de straat op. Hoe gaan we nu verder?, was hierna de vraag. Hoe blijven we met elkaar in gesprek? De weken en maanden daarna kwamen maatschappelijke organisaties uit Rotterdam bijeen in het stadhuis om samen over de toekomst na te denken. Hier ontstond het idee van de Dag van de Dialoog: een dag waarop mensen met allerlei achtergronden met elkaar kennismaken en persoonlijke, diepgaande gesprekken voeren. Zonder dat daar iets uit hoeft te komen. Burgemeester Ivo Opstelten, geboren Rotterdammer, omarmde het idee en riep organisaties en instellingen in Rotterdam op om zich aan te sluiten bij de Dag van de Dialoog.

Marcel Kreuger was er bijna vanaf het begin bij, toen nog als plaatsvervangend directeur van het LBR (Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie, nu Art.1). Tegenwoordig leidt hij het projectbureau dat de Dag van de Dialoog organiseert. Hij herinnert zich de bijeenkomsten op het stadhuis als de dag van gisteren: 'Het goede was, dat geen van de organisaties geld verdiende aan de Dag van de Dialoog. Niemand kon er iets aan verdienen en dat zorgde voor een stemming waarin we het echt mét elkaar gingen doen. Het was niet zomaar een project.'

GROOT ENTHOUSIASME

In het platform dat zo ontstond, heerste vanaf het begin enthousiasme. Dat was volgens Kreuger voor een groot deel te danken aan de bezielende en altijd positieve inzet van Roos Nabben van de Brahma Kumaris Spirituele Academie.

Zij introduceerde de dialoog als gesprekstechniek en bleef hameren op de kwaliteit van de gesprekken: eerst 'kennismaken', dan 'ervaringen delen', dan met elkaar 'dromen' en dan 'doen'.

'Als platform waren we heel streng bij de organisatie van de Dag van de Dialoog', vertelt Kreuger. Een voorbeeld? 'Ook al heeft iemand een reputatie van hier tot aan de hemel, hij moet toch een training volgen als hij gespreksleider wil zijn. En als platform bedachten we nooit een dialoogthema zonder dat eerst zelf uit te proberen. Het ene moment zaten we in de vergadermodus, het andere moment gingen we in dialoog. In vijf minuten tijd ontstond dan een heel intieme sfeer waarin we persoonlijke ervaringen deelden.'

Een goed idee bedenken is één ding, maar het verwezenlijken is een tweede. 'Al snel kwamen we erachter dat je de Dag van de Dialoog niet kunt organiseren zonder projectbureau. Er komt zo veel organisatie bij kijken: aanmeldingen verwerken, mensen aan tafels plaatsen, deelname bevestigen, een gespreksleider vervangen die ziek is geworden. Noem maar op.' Bewust werd ervoor gekozen de organisatie niet bij een van de platformleden onder te brengen. Het platform richtte een zelfstandige stichting op. 'Het gaat er juist om dat je sámen ergens voor gaat en gebruik maakt van een zo groot mogelijk netwerk. Opbouwwerkers kunnen bijvoorbeeld bewoners om de tafel krijgen, en een kerk benadert zijn leden. Zo gaat de dag leven in de stad.'

NAAR ELKAAR LUISTEREN

Op zaterdag 12 oktober 2002 vond de eerste Dag van de Dialoog plaats. Aan 90 gesprekstafels verspreid door de

MARCEL KREUGER

IVO OPSTELTEN

stad schoven in totaal zo'n 750 mensen aan. Vijf jaar later, in 2007, waren dat er tweeduizend. Burgemeester Opstelten is er elk jaar bij. 'Het gaat erom dat mensen hun ervaringen kunnen uitwisselen. Dat een geboren en getogen Rotterdammer vertelt over de buurt die zo veranderd is en de dilemma's die hij tegenkomt. Hoe sta je daar tegenover? Tijdens een dialoogesprek heb je respect voor zo'n probleem en erken je dat er dilemma's zijn.'

Wat er gebeurt tijdens een dialoog? 'Mensen luisteren naar elkaar. Mensen stellen zich bloot en praten in alle openheid over wat ze vinden en welke dilemma's ze ervaren', vertelt Opstelten. Ondertussen wordt er gegeten. 'Eten is tijdens het gesprek heel belangrijk. Zelf zie ik de maaltijd als een vast moment van de dag waarop je met het gezin samen bent. Aan tafel worden de verhalen verteld, er ontstaat een natuurlijke ontspanning. Tijdens de Dag van de Dialoog zit je ook samen aan tafel, maar dan met mensen uit allerlei culturen. Je neemt letterlijk en figuurlijk een kijkje in elkaars keuken.'

De dialoog sluit goed aan bij de idealen van Opstelten. 'Ieder individu heeft recht op vrijheid en draagt verantwoordelijkheid voor de ander. Je moet de vrijheden van de ander respecteren.' Vragen naar elkaars achtergronden, denkbeelden en gewoontes maakt het gemakkelijker de vrijheid van de ander te respecteren, denkt Opstelten. 'In een dialoogesprek gaat het erom elkaar te onderzoeken én elkaar vrij te laten.'

'Ik merk dat er tijdens elke dialoog een enorme openheid ontstaat', vertelt Kreuger. 'Binnen vijf minuten hoor je de meest intieme details over het leven van een ander. Je moet het eigenlijk een keer meegemaakt hebben om de magische

sfeer te voelen die ontstaat tijdens een dialoog. Dat is voor mij een verrijkende ervaring. Het is goed om de rust te nemen, stil te zijn en gewoon eens naar een ander te luisteren. Je in te leven in de positie van een ander. In onze samenleving zijn we vaak geneigd alles op een snelle, zakelijke manier aan te pakken.'

HET VERANDERT DE SAMENLEVING NIET

Hoewel het idee ontstond naar aanleiding van 11 september, heeft Kreuger niet de pretentie dat de Dag van de Dialoog tegenstellingen tussen allochtoon en autochtoon overbrugt. 'Daar ben ik na twintig jaar antiracismewerk wel vanaf gestapt. Maar ga nou zelf eens na: wanneer was de laatste keer dat je een goed gesprek voerde dat drie uur duurde, met een lekker hapje binnen handbereik? Zelfs met vrienden lukt dat niet vaak. Tijdens de Dag van de Dialoog ontmoet je mensen buiten je eigen wereldje en als elk jaar 2000 Rotterdammers zo'n gesprek ervaren dan is dat heel mooi. Maar het is natuurlijk niet zo dat hierdoor de samenleving verandert. Het zijn gesprekken tussen mensen die daarna weer naar huis gaan en een leuke dag hebben gehad. Misschien nemen ze er wat van mee, misschien niet. Het kan in ieder geval nooit kwaad.'

Zo ziet Opstelten het ook. 'Het is een gesprek. Iedereen zit bij elkaar aan tafel zonder ingewikkeld of deftig te doen.' Past dat bij de Rotterdamse mentaliteit? 'Jazeker. Rotterdammers houden van vierkant: een stevig gesprek waarbij ze stevig taalgebruik bezigen.' Maar hoewel er 'maar' 2000 mensen aan meedoen geef je als stad wel een signaal af met de Dag van de Dialoog, vindt Opstelten: 'Zo gaan we met elkaar om, wij praten met elkaar. Dat draag je ermee uit.'

NAVOLGING

De Dag van de Dialoog heeft inmiddels navolging gevonden in binnen- en buitenland. 'Het is een exportmiddel van Rotterdam', zegt Opstelten. Als beschermheer van de Dag van de Dialoog stuurde hij na de tweede Dag van de Dialoog een brief naar andere burgemeesters met de oproep om mee te doen. Daaraan werd gehoor gegeven, niet alleen in Nederland maar ook in Berlijn. 'Ik heb daar gesproken met de 'Senatorin' voor integratie en die heeft het concept overgenomen.' Ook bij hem thuis heeft Opstelten nu vier keer een dialoogtafel georganiseerd. 'Mijn criterium daarbij is dat mensen verschillende achtergronden hebben en elkaar niet eerder hebben ontmoet.'

Volgens Kreuger zijn er tal van mogelijkheden om de dialoog op andere manieren in te zetten. Ouder-kind dialogen, gesprekken tussen schoolkinderen en omwonende ouders, dialoog op het werk, zoals bijvoorbeeld ING Bank dat al doet. 'Eigenlijk zou het projectbureau het hele jaar door beschikbaar moeten zijn, in plaats van alleen een half jaar voor de voorbereiding van de Dag van de Dialoog, zoals nu het geval is.'

Maar voorlopig heeft Kreuger zijn handen vol aan de organisatie van de zesde Rotterdamse Dag van de Dialoog. 'Net als vorig jaar verdelen we het weer over twee dagen: vrijdag en zaterdag. We hebben gemerkt dat organisaties op vrijdag makkelijker een dialoogtafel kunnen plaatsen dan op zaterdag, als de portier vrij is en er geen koffie kan worden gezet. Veel mensen vinden het prettig om op vrijdag te komen omdat ze op zaterdag van alles te doen hebben. De zaterdag houden we er wel in, want er zijn natuurlijk ook mensen die het juist leuk vinden om in het weekend te gaan.'

Voor Opstelten zal het de laatste Dag van de Dialoog zijn die hij als burgemeester meemaakt. Na een ambtstermijn van tien jaar legt hij op 1 januari 2009 zijn functie neer en heeft hij zijn handen vrij voor zijn voorzitterschap van de VVD. 'Maar ik blijf meedoen aan de Dag van de Dialoog', zegt hij. 'In de toekomst zit ik er niet als functionaris maar als stadsburger die een dialoog voert en zichzelf daarbij geeft.' ✂

Wat er gebeurt tijdens een dialoog? 'Mensen luisteren naar elkaar. Mensen stellen zich bloot en praten in alle openheid over wat ze vinden en welke dilemma's ze ervaren', vertelt Opstelten.

‘**Woorden werken op elkaar in,
herhalen zich in de ruimte
en mensen nemen ze weer mee
in een hernieuwde betekenis.
Ik denk dat dát de schoonheid
is van een goed gesprek.**’

Iedereen gehoord in World Café Dialogo met grote groepen

Filosofie vormt een rode draad in het leven van Loes de Jong. Zij studeerde filosofie en volgde de richting filosofie in bedrijf. Sindsdien is ze coach, trainer, gespreksleider, adviseur en docent. ‘Mijn uitgangspunt is dat mensen meer wijsheid en ideeën hebben dan ze vaak zelf vermoeden.’ De Jong daagt mensen en groepen waarmee ze werkt uit hun eigen denken en handelen te onderzoeken.

‘Ik werk al jaren met allerlei vormen van dialoog en blijf verrast door de schoonheid van een goed gesprek’, vertelt De Jong. ‘Nog steeds begrijp ik niet precies hoe de magie van de dialoog ontstaat. De kracht zit in een luisterende houding, het niet meteen oordelen, maar doorvragen. Het gemakkelijke ‘ja, maar...’ even terzijde schuiven. Dan ga je zien wat anderen beweegt en jezelf afvragen wat je eigen motieven en overtuigingen zijn - en of die wel kloppen. Woorden werken op elkaar in, herhalen zich in de ruimte en mensen nemen ze weer mee in een hernieuwde betekenis. Ik denk dat dát de schoonheid is van een goed gesprek.’

GROTE GROEPEN

De Jong werkt veel met de Socratische dialoogmethode, bijvoorbeeld in de zorg, bij woningcorporaties, in het bankwezen. De beperking van een Socratische dialoog zit echter in de omvang van een groep. De Jong: ‘Je kunt niet meer dan acht of negen mensen om een tafel zetten. Soms zou je ook met grotere groepen een goed gesprek willen voeren.’ Een methode die De Jong toepast om met grote groepen in gesprek te gaan, is het World Café. In een World Café staan verschillende tafels in een grote ruimte. De deelnemers voeren een kort gesprek en schrijven belangrijke kre-

ten, kernwoorden, voorlopige conclusies op grote vellen papier. Daarna wisselen de deelnemers van tafel en zo verandert steeds de samenstelling van de gespreksgroepen.

EEN VOORBEELD

Een ouderenbond in Drenthe organiseerde jaarlijks bijeenkomsten voor zo’n tachtig ouderen om ervaringen uit te wisselen en na te denken over beleid en activiteiten in de toekomst. Het bestuur zat achter een tafel, microfoons stonden in de zaal, woordvoerders namen de debathouding aan. Het resultaat was, dat de vergadertijgers het debat en het beleid bepaalden.

Het World Café hielp dat te doorbreken. Iedereen praatte aan kleine tafels mee over de vraag: Vrijwilligers vinden en binden, hoe doe je dat? De gesprekken begonnen met de vraag: Waarom ben je zelf vrijwilliger geworden en wat motiveert je om vrijwilliger te blijven? En van daaruit kwamen de gesprekken op onderwerpen als: Wat betekent het voor je persoonlijk om vrijwilliger te zijn bij deze organisatie? Wat zijn je motieven, je idealen? Hoe passen die binnen de organisatie? Wat heb je van anderen nodig?

DICHTBIJ EIGEN ERVARING

‘Het zijn vragen en gedachten die in de oude bijeenkomsten niet aan de orde hadden kunnen komen’, zegt De Jong. ‘De gesprekken bleven dichtbij de eigen ervaring. Dan toont zich de schoonheid van het gesprek. Aarzelingen vallen weg, er is amper nog kennisgeving nodig.’ Na afloop gingen de mensen met een tevreden gevoel naar huis. Ze waren gehoord. Bovendien hadden ze ideeën opgedaan voor het zoeken en vasthouden van nieuwe vrijwilligers.’

Twee zielen, één gedachte

Ze zijn beiden nauw betrokken bij de Dag van de Dialoog. Roos Nabben leverde een belangrijke bijdrage aan de inhoudelijke kant van de Dag van de Dialoog in Rotterdam. Jos Kessels houdt in Amsterdam een methodische vinger aan de pols. Hoewel ze allebei een andere methode hanteren, geloven ze in dezelfde uitkomst: het tegengaan van vervreemding.

ROOS NABBEN

Appreciative Inquiry (waardierend exploreren en ontdekken) gaat niet uit van problemen in het verleden maar bouwt voort op dat wat wel goed gaat. Deelnemers aan het gesprek mogen elkaar vragen stellen, maar op een waarderende manier. Het gesprek verloopt volgens vier stappen:

Kennismaken
Ervaringen delen
Dromen
Doen

JOS KESSELS

De Socratische dialoog heeft als doel een kwestie gezamenlijk te analyseren, waarden en visies te verwoorden en ze te toetsen aan die van anderen.

Het gesprek verloopt volgens een aantal vaste stappen. Aan de hand van een vraag komt er een casus naar voren die je samen onderzoekt. Het gaat erom in die casus een hittepunt te vinden; één moment waarop de kwestie zich afspeelde. Vervolgens analyseer je gezamenlijk relevante ervaringen van de deelnemers op basis van hun vooronderstellingen.

ROOS NABBEN

‘Iedereen hoort bij mij. De dialoog leert mij dat te beseffen.’

Roos Nabben beschouwt spirituele ontwikkeling als voorwaarde voor een zinvolle dialoog. Ze gelooft dat iedereen een eeuwige identiteit heeft en dat we een aantal oorspronkelijke eigenschappen delen, zoals vrede en liefde. De innerlijke dialoog die ze met zichzelf voert, geeft haar een invalshoek om te beseffen dat iedereen bij haar hoort. Dat is volgens haar de ultieme sociale cohesie.

‘Dialoog is voor mij onlosmakelijk verbonden met spirituele ontwikkeling. Zelf voer ik voortdurend een innerlijke dialoog waarin ik mezelf herinner aan wie ik ben; aan wat mijn eeuwige identiteit is en wat mijn oorspronkelijke eigenschappen zijn, zoals vrede en liefde. Door mezelf te identificeren met mijn oorspronkelijke eigenschappen en mij daarop te concentreren, ga ik ze meer ervaren.’

‘Dat innerlijk gesprek, gebaseerd op een spiritueel bewustzijn, heeft een groot effect op mijn ‘zijn’. Het geeft me een invalshoek om te beseffen dat iedereen bij me hoort. Dat is de ultieme sociale cohesie. Door deze ervaring word ik niet beïnvloed door het gebrek aan sociale cohesie om me heen.

Juist door mijn authentieke gevoel dat iedereen bij me hoort, kan ik bijdragen aan sociale cohesie: in dialoog kan ik mijn eigen spirituele ontwikkeling ten dienste stellen van anderen.’

‘In onze samenleving leven de meeste mensen erg in hun hoofd. De mannelijke energie overheerst, alles moet snel en zakelijk. Dialoog is daarvan een tegenhanger. Je leert over jezelf en over anderen, je deelt als het ware het leven. Het is een vorm van contact waarbij je gebruik kunt maken van een spirituele levenshouding, aangevuld met de methode van Appreciative Inquiry. Die methodiek hebben we gebruikt bij de Dag van de Dialoog in Rotterdam. In plaats van te vragen naar problemen en door analyse tot oplossingen te komen, vraagt Appreciative Inquiry ons wat het leven je geeft. Het reikt hulp aan om ons op het positieve te richten.’

‘In mijn vrijwilligerswerk bij de Brahma Kumaris Spirituele Akademie pas ik dialoog en Appreciative Inquiry toe in de lessen en workshops. Maar ook in mijn werk als kraamverzorgende en lactatiekundige merk ik dat ik vrouwen zo kan benaderen, dat we vanuit gelijkwaardigheid diepzinnige gesprekken kunnen voeren.’

‘De Dag van de Dialoog biedt mensen bescherming en veiligheid om te experimenteren met het accepteren van anderen. Mensen nemen een paar uur de tijd en moeite om écht met elkaar te praten. Om te luisteren naar iemand waarmee ze in hun dagelijkse leven niet zo gauw in aanraking zouden komen. Door dit te doen, overwin je je vooroordelen en oefen je jezelf in het onbevooroordeeld luisteren.’

‘De Rotterdamse Dag van de Dialoog is sterk gericht op het delen van persoonlijke ervaringen. De training van

Roos Nabben (1949) is verbonden aan de Brahma Kumaris Spirituele Akademie. Daar geeft ze workshops, lezingen en lessen in positief denken en meditatie. Ze zet zich in voor maatschappelijke participatie en werkt daarbij samen met allerlei maatschappelijke, religieuze en levensbeschouwelijke organisaties. Appreciative Inquiry is voor haar een goede dialoogmethode vanwege de positieve insteek.

Jos Kessels (1948) was jarenlang filosofiedocent aan de Universiteit Utrecht. Tegenwoordig is hij mede-eigenaar van Het Nieuwe Trivium, een organisatie die filosofische reflectiemethoden gebruikt in de praktijk van organisatie, management en bestuur. Hij helpt grote bedrijven tot visievorming te komen, maar past de methode ook toe in de buurt. De Socratische dialoog is volgens hem het gesprek over wie 'wij' zijn en wat 'wij' te doen hebben in optima forma.

JOS KESSELS

‘Mensen willen het gevoel hebben ergens bij te horen. De dialoog geeft ze dat gevoel.’

gespreksleiders voor de Dag van de Dialoog is daarbij erg belangrijk. Zij hebben een voorbeeldfunctie voor de andere deelnemers en zorgen dat het gesprek volgens een vast stramien verloopt. Vooral de droomfase moet de gespreksleider goed begrijpen. Als mensen hun droom uitspreken, mag er geen discussie ontstaan over de haalbaarheid van die droom. Het gaat er juist om dat mensen zo sterk kunnen dromen, alsof hun droom op hetzelfde moment al werkelijkheid is. Pas daarna kijken ze wat ze zelf kunnen doen om die droom dichterbij te brengen.’

‘Beseffen dat iedereen bij me hoort, wil nog niet zeggen dat ik deze gedachte ook meteen kan toepassen. Bij de dialoog word ik soms uitgedaagd. Er kwam eens een mevrouw bij de organisatie van de Dag van de Dialoog in Rotterdam, die zich erover beklaagde dat ze het jaar daarvoor niet aan een tafel was ingedeeld. Door haar uiterlijk en haar luidruchtig gedrag heb je gauw de neiging om zo iemand te weren. Wij hebben haar toch aan een tafel geplaatst waarbij we het volste vertrouwen hadden dat zij goed opgevangen zou worden. Na afloop zei ze: ‘Ik voelde me er echt bijhoren.’

‘Ervaringen van sociale cohesie tijdens de Dag van de Dialoog zijn zeer waardevol en een middel tegen vervreemding. Tenminste: als de dialoog gevoed blijft worden door de innerlijke dialoog. Ik hoop dat de Dag van de Dialoog mensen zo’n ervaring oplevert, dat het een opstap kan zijn naar spirituele ontwikkeling. Want het is niet voldoende om alleen maar een prettige ervaring op te doen in de ontmoeting met anderen. Dat helpt niet tegen de vervreemding in onze samenleving. Als wij niet werken aan de innerlijke dialoog, de ontmoeting met jezelf als een spirituele persoonlijkheid, dan blijft het een oppervlakkige binding die net zolang duurt als de Dag van de Dialoog zelf.’ ✂

Jos Kessels ziet de dialoog als bindmiddel in onze geïndividualiseerde maatschappij. Traditionele verbanden zijn steeds losser geworden of zelfs verdwenen. Tijdelijke gemeenschappen spelen een belangrijkere rol. Hij is van mening dat identiteit geen vast, levenslang gegeven is, maar de optelsom van degenen bij wie je op enig moment wilt horen. Volgens hem is cohesie daarom tijdelijke betrokkenheid.

‘Traditionele verbanden zoals kerken, buurten of politieke partijen zijn steeds losser geworden, soms zelfs geheel verdwenen. De vrijheid en autonomie die daarvoor in de plaats zijn gekomen, hebben de sociale cohesie onder druk gezet. Cohesie is niet alleen een kwestie van samenleven en samenwerken, noch van gedeelde waarden en normen. Het is ook een emotionele kwestie: het gevoel hebben ergens bij te horen.’

‘Wanneer de traditionele manieren om ergens bij te horen wegvallen en onze vaste identiteiten ‘vloeibaarder’ worden, gaan tijdelijke gemeenschappen een belangrijkere rol spelen. Want identiteit is niet meer een vast, levenslang gegeven, maar de optelsom van degenen bij wie je op enig

moment wilt horen. Cohesie is tijdelijke betrokkenheid.’

‘Wat brengt nu emotionele identificatie en onderlinge cohesie tot stand? Dat is het constante gesprek over de tijdelijke gemeenschap zelf. Socrates sprak met mensen op de marktplaats en onderzocht allerlei kwesties in diepgravende gesprekken. Socratisch onderzoek is wezenlijk zelfonderzoek. Het gaat erom beelden naast elkaar te leggen, ze te inspecteren en te vergelijken. De Socratische dialoog is het gesprek over wie ‘wij’ zijn en wat ‘wij’ te doen hebben in optima forma.’

‘De casus in de dialoog is altijd een persoonlijk verhaal. Zo was er in Amsterdam Oud-Zuid een Surinaamse mevrouw die het gevoel had dat haar Marokkaanse buurvrouw met haar een verbond wilde sluiten tegen hun witte burens. Dat wilde ze niet. Daarna zochten we naar het hittepunt: één moment waarop de kwestie zich afspeelde. Dat was het geval, toen de Surinaamse vrouw op een dag haar Marokkaanse buurvrouw ontweek in het trappenhuis. Dat moment werd door de deelnemers verder onderzocht. Op deze manier praten de mensen over hun onderliggende visie op hoe ze willen samenleven. De Socratische dialoog kan overal worden toegepast. Het Nieuwe Trivium helpt bijvoorbeeld managementteams in allerlei organisaties meer diepgang in hun gesprekken te brengen.’

‘In elke dialoog, waar dan ook gevoerd, komt een moment waarop het gesprek van het een op het andere moment transformeert. Het gaat niet meer om woorden of posities maar er gebeurt iets: de blik in de ogen verandert en de deelnemers staan open voor zelfonderzoek. De kracht van de dialoog ligt in het persoonlijke karakter van het gesprek. Door te delen wat je beweegt, wat je ervaart, welke oordelen je daaraan verbindt, laat je veel van jezelf zien. Als je de Socratische dia-

loog goed voert, dan voel je dat je op een grondige manier met elkaar te maken hebt en dat is zeer bevredigend.’

‘Het is niet voor niets dat in recent onderzoek de dialoog hoog scoort in waardering. Voor veel mensen is de dialoog een verrassende ervaring, gewend als ze zijn aan het retorische geweld van het publieke debat, het cynisme van de media of de oppervlakkigheid van de televisie. Tegelijk is het zorgwekkend dat in onze tijd, waar velen het woord dialoog in de mond nemen, het vermogen om werkelijke onderzoeksgesprekken te voeren zo gering is.’

‘De dialoog wordt op de Dag van de Dialoog ingezet als gespreksvorm die ruimte creëert om gezamenlijk betekenis te geven aan ervaringen van deelnemers. Door een kwestie te onderzoeken aan de hand van eigen ervaringen, leren deelnemers elkaars visie, standpunten en achtergronden kennen. De kwetsbare opstelling werkt ontwapenend. Opvattingen over anderen houden geen stand in de aanwezigheid van een persoon die zijn eigen verhaal vertelt met uitleg, toelichting en openheid voor gesprek. Veel deelnemers verbazen zich niet alleen over de ander maar ook over hun eigen vooroordelen en aannames.’

‘De Dag van de Dialoog is een middel tegen vervreemding. De dialoog verdiept het onderlinge contact tussen Amsterdammers en draagt daarmee bij aan de binding in Amsterdam. Maar het is niet de oplossing van een probleem en de gesprekken zijn zeker geen basis om beleid op te ontwikkelen. Het is belangrijk om juist in de drukte van alledag uit de ‘doe-stand’ te komen en in de ‘denk-stand’ te raken. Niet alleen omdat goede ideeën ontstaan op momenten van rust, maar ook om tegenwicht te bieden tegen de dreigende overheersing van het nuttige.’ ✂

‘Uitgangspunt bij de dialooggesprekken is, dat het team gezamenlijk onderzoekt hoe ze als team of als persoon aankijken tegen soms moeilijk bespreekbare onderwerpen.’

Omgaan met verschillende culturen Amsterdamse politie in dialoog

Voor de politie is het belangrijk mee te bewegen met ontwikkelingen in de samenleving. Dat betekent inspelen op veranderingen op het gebied van samenleven, religie, etniciteit, leefstijlen et cetera. Politie Amsterdam-Amstelland heeft daarvoor een speciaal programma: DIVERS samenleven en samenwerken. Het leert en ondersteunt politiemensen professioneel om te gaan met de verscheidenheid aan culturen in de samenleving.

Politie Amsterdam-Amstelland voert een effectief en inventief diversiteitbeleid. Hiermee won het politiekorps in 2007 de Diversiteitsprijs politie 2007 van het Landelijk Expertisecentrum Diversiteit (LECD). Het korps blijft hard aan de weg timmeren; in 2008 ontwikkelt het een interne leergang leiderschap in diversiteit.

DIALOGOGRANING

Onderdeel van de leergang is de Diversiteits Dialoog. Dit is een bewerking van de Deense Diversity Dialogue Tool, die ook onder andere de gemeente Rotterdam gebruikt. In de module krijgen de ruim driehonderd deelnemende leidinggevenden van het korps, naast een uitgebreide toelichting op het instrument, een intensieve dialoogtraining. Daarna gaan ze aan de slag met hun eigen afdeling of team.

De Diversity Dialogue Tool (DDT) maakt inzichtelijk hoe teams met diversiteit omgaan en zet aan tot verandering. Hoe werkt het? Iedere medewerker vult zelf een elektronische vragenlijst in. Er komen onderwerpen aan de orde als diversiteit in

Nederland; cultuur op de werkplek; dienstverlening; handhaving & preventie en samenwerken met de buurt. Medewerkers kunnen het alleen met de stellingen eens of oneens zijn. De stellingen weerspiegelen diversiteit vanuit vier perspectieven: weerstand, assimilatie, oog voor verschillen en democratisch burgerschap.

SCORE BASIS VOOR DIALOOG

Als iedereen de vragenlijst heeft ingevuld, analyseert een extern bureau de gegevens. De score die daaruit volgt dient als uitgangspunt voor een dialoog tussen de medewerkers. Het team en de leidinggevende hebben de beschikking over aanbevelingskaarten met tips & trics over hoe het gesprek aan te gaan en gaande te houden. De DDT biedt managers en hun teams een kader om diversiteit openhartig te bespreken en controversiële onderwerpen op een veilige manier te introduceren.

De DDT vraagt in het begin niet om grote veranderingen, maar zorgt ervoor dat alle teams een start maken met het zetten van positieve stappen. Uitgangspunt bij de dialooggesprekken is, dat het team gezamenlijk onderzoekt hoe ze als team of als persoon aankijken tegen soms moeilijk bespreekbare onderwerpen. Uiteraard komt ook de visie van het korps ter sprake. Als politiekorps moeten de neuzen in bepaalde zaken duidelijk een richting op komen te staan. Dat betekent echter niet dat er geen ruimte is om daarover van gedachte te wisselen. De Amsterdamse politie hoopt met deze aanpak op een toegankelijker manier lastige zaken boven tafel te krijgen.

RONDE TAFEL

Leefbaarheid

De dialoog is meer dan een goed gesprek. Het is een effectieve gespreksvorm om in een samenleving nader tot elkaar te komen én om gezamenlijk inhoud en betekenis te geven aan een actueel onderwerp. Voorbeelden van dergelijke onderwerpen zijn integratie, leefbaarheid, identiteit, diversiteit, vrijheid van meningsuiting en verbinding (sociale cohesie). Vier bekende en minder bekende Nederlanders met een interessante achtergrond, geven in deze ronde tafel hun kijk op het onderwerp leefbaarheid.

‘Door anderen ben ik mij bewust van mijn vrijheid’

BRUNO DOEDENS - LANDSCHAPSARCHITECT EN LANDSCHAPSKUNSTENAAR.

‘Het samenspel met andere mensen, geeft mij de kans om dingen te doen die ik graag wil doen. Door anderen ben ik mij bewust van mijn vrijheid. Met SLEM, Stichting Landschapstheater, organiseer ik landschapskunstprojecten. Bijvoorbeeld op Oerol met de projecten Zomersprookjes en Jaarringen. Mensen worden daarbij zelf onderdeel van de verbeeldingskunst. Zo wil ik ruimte scheppen in de fantasie, de verwondering voor het alledaagse vieren en creatieve sporen in het landschap achterlaten. Met landschapstheater creëren we een gebeurtenis en mobiliseren we sociale energie. Een mooi voorbeeld is het Langste Lente Licht, een initiatief met bewoners in het Overijsselse Salland om het honderdvijftigjarig bestaan van een kanaal te vieren. Dat kanaal heeft twintig bruggen. Per brug heeft één persoon een bruggenteam samengesteld. Die teams hebben in totaal tweeduizend mensen gemobiliseerd zodat ze om de vijftig meter langs het kanaal een lampion konden aansteken met fakkels ertussen. Op de eerste dag van de lente was daar onder het schijnsel van de volle maan een twintig kilometer lange lichtlijn te zien. Drieduizend mensen uit de omgeving kwamen daar op af. Zij kijken nu anders naar hun kanaal. Ik probeer met dit soort initiatieven van onderaf de mensen te mobiliseren als beheerder van hun eigen landschap en ze te laten zien dat ze veel meer kunnen bereiken dan ze denken.’ ✂

‘Leefbaarheid is net zuurstof’

MENNO HURENKAMP - POLITICOLOOG, ONDERZOEKER AAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM EN COLUMNIST VAN DE GROENE AMSTERDAMMER.

‘Als we politici en beleidsmakers mogen geloven, gaat het bergafwaarts met de mentaliteit van de burger. Er zou een gebrek zijn aan leefbaarheid, zorgzaamheid en actief burgerschap. Leefbaarheid is verworden tot een beleidsterm. De meningen lopen uiteen over wat hiermee precies wordt bedoeld. Leefbaarheid is net zuurstof. Je merkt pas dat je niet zonder kan, als het ontbreekt. Afgezien van de echte problemen in sommige achterstandswijken, gaat er best veel goed in ons land. Als iets mij motiveert, dan is het wel om te laten zien dat de meeste burgers over een tamelijk opgewekte weerbaarheid beschikken. Zij zitten vol goede ideeën en initiatieven om het leven voor zichzelf en anderen prettig te maken. Er is geen enkel bewijs dat mensen tegenwoordig te weinig aandacht voor elkaar hebben en met oogkleppen op straat lopen. Dat is onzin; politieke rimram. Slechts een kleine groep mensen, zeg acht procent van de bevolking, is écht eenzaam. Die vind je, tamelijk logisch, vaak in de armere stadswijken. De rest is dat niet. Zij leven niet geïsoleerd of overmatig individualistisch. Uit onderzoek blijkt dat Nederland samen met landen als IJsland de gelukkigste bevolking ter wereld heeft.’ ✂

‘Verbinding zaaien is een prettige leefomgeving oogsten’

DOMENICA GHIDEI BIIDU - JURIST, LID VAN DE COMMISSIE GELIJKE BEHANDELING, AMBASSADEUR VAN HET FORUM VOOR DEMOCRATISCHE ONTWIKKELING EN VOORZITTER VAN AFRICAN DIASPORA POLICY CENTER.

‘Leefbaarheid is voor mij de verbinding aangaan op plekken waar ik actief ben. Of dat nou werk is of privé. Dat betekent uit de anonimiteit komen, je inleven in je medemens en weten wat iemand drijft. Wanneer ik kan, help ik mee met allerlei activiteiten op de school van mijn kinderen. Daardoor heb ik ook contact met leraren en andere ouders. Zo laat ik mijn kinderen zien dat ik me écht betrokken voel bij wat zij en hun klasgenootjes meemaken. Oprecht nieuwsgierig zijn, vind ik een belangrijke eigenschap. Relativeringsvermogen ook.

Ik probeer mijn eigen zienswijze en die van een ander naast elkaar te laten bestaan. Vooral toen ik net in Nederland woonde, vormden ontmoetingen voor mij een spiegel waardoor ik leerde omgaan met mijn eigen identiteit. Ik had interessante gesprekken over de uiteenlopende mogelijkheden waarop je vorm kunt geven aan je leven. Als vluchteling moet je veel loslaten, maar daardoor ontmoet je ook veel bijzondere mensen uit andere landen en culturen waar je normaal gesproken niet mee bevriend zou zijn geraakt. Verbinding is essentieel. De laatste jaren worden mensen door bepaalde gebeurtenissen uit elkaar gedreven. Je oogst wat je zaait en daarom vind ik de dialoog als gespreksvorm heel belangrijk. Daarmee kun je verbinding zaaien en een prettige leefomgeving oogsten.' ✂

‘Met humor en relativering kweek je onderling begrip’

DORIEN JANSSEN - PROGRAMMAMAKER EN INITIATIEFNEMER VAN STICHTING SHOOT.

‘Leefbaarheid is meer dan de aanblik van een prettige omgeving. Het gaat vooral over mentaliteit en de manier waarop je anderen benadert in de openbare ruimte. Ik probeer zelf zoveel mogelijk met een open, vriendelijke blik op straat te lopen en meer tijd te nemen voor anderen; een deur openhouden bijvoorbeeld of af en toe een praatje maken met mijn buurtgenoten. Met Stichting Shoot werken we ook aan leefbaarheid. Shoot initieert filmprojecten waarin professionele televisiemakers samen met verschillende groepen bewoners van een wijk of gemeente een film maken. Die film wordt alleen in de lokale gemeenschap vertoond. Zo brengen we mensen met elkaar in gesprek over onderwerpen uit hun directe omgeving. Met humor en relativering kweken we onderling begrip en zoeken we de nuance die in de reguliere media vaak ontbreekt. In wijken waar de verhoudingen op scherp staan, leren wij bijvoorbeeld groepen jongeren van verschillende afkomst via film hún kant van het verhaal te vertellen. Wij nodigen ook oudere mensen uit om eens te komen ‘meehangen’ op het bankje in het park. Zo zorg je dat je mensen buiten hun eigen beperkte blikveld laat kijken. Als je een beetje bent gaan begrijpen wat een ander beweegt, dan heb je er iets extra’s bij gekregen.’ ✂

In dialoog: Kenmerken en voorbeelden duidelijkheid, van een dialoog betrokkenheid gebaseerd op ervaringen en diepgang

TEKST: Olga Plokhooij - Nieuwe Maan, Adviseurs Maatschappelijke Vernieuwing

TOELICHTING METHODIEK

Hoe verloopt een dialoog? En wat maakt een dialoog zo'n bijzondere gespreksvorm dat het bijdraagt aan de sociale samenhang in een gemeenschap?

Een dialooggesprek volgt een specifieke, laagdrempelige dialoogmethode die speciaal is ontwikkeld voor de Dag van de Dialoog. In een tijdspanne van twee à drie uur wisselt een groep van zes tot acht personen ervaringen uit over een van tevoren vastgesteld thema.

Met een breed maatschappelijk thema als vertrekpunt voor het gesprek is er ruimte om te ontdekken welke ervaringen en ideeën gedeeld worden en waar de verschillen zitten. De verdieping in het gesprek ontstaat door elkaar vragen te stellen en gezamenlijk op zoek te gaan naar antwoorden. Op een respectvolle, openhartige manier wordt er intensief kennis met elkaar gemaakt. Door ervaringen te delen, is het niet zo dat de spreker met de sterkste argumenten of de meeste kennis een voorsprong heeft in het gesprek. De

‘Mensen, die veel en onbevangen luisteren, hebben ook het meest te vertellen.’

GODFRIED BOMANS

gespreksvorm creëert de randvoorwaarden voor een gelijkwaardig gesprek waarbinnen ruimte is om verschillende positieve en negatieve ervaringen te benoemen en onderzoeken. Dit is ook het uiteindelijke doel van het gesprek: rijker worden door te luisteren naar elkaar waardoor je met nieuwe inzichten en ideeën naar huis gaat. Er hoeft aan het eind van het gesprek geen consensus bereikt te worden. De gespreksleider, die is getraind in de dialoogmethodiek, zorgt ervoor dat de deelnemers de gespreksregels naleven zodat er daadwerkelijk sprake is van een dialoog.

‘We zien dat veel Amsterdammers elkaar niet begrijpen, soms omdat ze elkaars taal niet spreken en soms omdat ze niet naar elkaar luisteren. En daar gaat het natuurlijk om. Dat wij niet alleen maar praten, maar ook luisteren. Meningsverschillen zijn de voedingsbodem van ontwikkeling, maar dan moeten we er wel over in gesprek blijven. Agree to disagree. Niet bang zijn maar nieuwsgierig zijn.’

Uit de speech van Job Cohen, burgemeester van Amsterdam, op de slotbijeenkomst van de Dag van de Dialoog op 21 december 2004

EFFECTEN ONDERZOCHT

‘Praten helpt. Ook incidentele, gestructureerde groeps-gesprekken tussen burgers van verschillende achtergrond kunnen een zinvolle bijdrage leveren aan meer onderling begrip en verbondenheid.’

Een aantal uitkomsten uit het onderzoek op een rij:

- 65% heeft mensen ontmoet met wie ze anders niet zo snel in contact zouden komen.
- 80% heeft redelijk tot veel geleerd van het gesprek.
- 41% blijkt over het behandelde onderwerp van mening te zijn veranderd.
- Meer dan de helft voelt zich meer verbonden met andere Amsterdammers.
- 50% heeft contactgegevens met anderen uitgewisseld.
- De helft hiervan heeft daadwerkelijk naderhand nog contact met elkaar gezocht.

De Dag van de Dialoog faciliteert ruimte voor inspirerende ontmoetingen en tijdelijke gemeen- schappen door de dialoog als gespreks- vorm in te zetten.

‘Ik dring mensen graag hun eigen mening op.’

LOESJE

- 65% was direct na het gesprek van plan om zelf iets te ondernemen.
- De helft daarvan heeft dat na vier maanden ook gedaan; ruim een kwart van hen deed dat met mensen die ze op de Dag van de Dialoog ontmoet hadden.
- Na nog eens vier maanden hebben we alle geënquêteerden benaderd om te kijken in hoeverre er ook langduriger effecten waren. We kregen 64 enquêtes terug en hebben 17 diepte-interviews gehouden. Daaruit bleek dat:
- 81% naderhand door het gesprek aan het denken is gezet.
- 64% nieuwe inzichten heeft gekregen.
- Meer dan de helft interesse heeft in een terugkomdag.

Uit: Praten helpt! (2006) - Evaluatie van de effecten van de Amsterdamse Dag van de Dialoog door Evelien Tonkens, hoogleraar actief burgerschap aan de UvA.

HET CONCEPT VAN DE DAG VAN DE DIALOOG BERUST OP ZES PIJLERS:

- 1 Het is een maatschappelijk initiatief in een stad voor en door organisaties en individuen.
- 2 Dialogen vinden plaats in gevarieerd samengestelde groepen van zes à acht personen aan tafels verspreid over de stad. Deze tafels zijn georganiseerd door diverse uiteenlopende organisaties in de stad en in enkele gevallen door individuele burgers.
- 3 De dialogen gaan over één centraal vastgesteld thema, dat jaarlijks wisselt.
- 4 De dialogen verlopen aan de hand van vaste vragen die

zijn opgesteld volgens de dialoogmethodiek van de Dag van de Dialoog.

5 Dialoogbegeleiders die een training hebben gevolgd in de dialoogmethodiek. leiden de dialogen.

6 Een projectorganisatie coördineert de Dag van de Dialoog, ondersteunt deelnemende organisaties, zorgt voor verbindingen en zorgt voor communicatie en publiciteit.

[...] ‘Behandel een ander zoals u zélf bejegend wilt worden. In de praktijk van het leven is dit geen eenvoudige opgave. Wie vanuit een eigen visie de dialoog aangaat, moet beseffen dat anderen hún opvattingen hebben. Botsende meningen roepen spanningen op, maar een open discussie en een vrij debat mogen we niet uit de weg gaan. Als reacties heftig zijn, is het soms moeilijk open te blijven staan voor elkaars argumenten en te voorkomen dat het gesprek ontaardt in monologen. Niemand kan nu eenmaal zijn eigen overtuiging opleggen aan een ander. Tolerantie begint met de erkenning dat iemands waarheid nooit voor iedereen dé waarheid kan zijn. [...]’

Uit de kersttoespraak van Hare Majesteit de Koningin, 25 december 2006

‘Goed luisteren vereist inleving en het achterwege laten van vooroordelen.’

CONNIE PALMEN, DE WETTEN

GESPREKSFORMULE: VIER VRAGEN

De opbouw van de dialoog is gebaseerd op een centraal thema waaraan vier vragen worden gekoppeld. Die vier vragen geven vorm aan vier belangrijke stappen in het gesprek:

1 Kennismaken

Het kennismaken gebeurt aan de hand van het thema. De deelnemers stellen zich voor en vertellen aan de hand van het thema iets over zichzelf. Bij het thema vriendschap kan dat zijn dat iedereen zich voorstelt door iets over zijn beste vriend te vertellen.

2 Ervaring

De deelnemers delen vanuit vrije associatie met het thema hun eigen ervaringen en gaan in gesprek door naar elkaar te luisteren en verdiepende vragen te stellen.

3 Dromen

In dit stadium van het gesprek verlaten de deelnemers de concrete ervaringen en dromen ze samen over de toekomst wat betreft het thema. De deelnemers uiten vrijuit wensen en dromen over ideale omstandigheden in hun leefomgeving. De gespreksleider kan bij deze stap ook vragen even stil te zijn of je ogen dicht te doen zodat er beelden op kunnen komen.

4 Doen

Iedereen stelt zichzelf de vraag wat ze zelf kunnen doen om te zorgen dat de dromen werkelijkheid worden. Bij deze vraag is het de uitdaging niet naar elkaar of de overheid te wijzen maar te bedenken wat iedereen zelf kan doen.

Ervaring leert dat respect voor de opbouw van de dialoog

met de stappen kennismaking, ervaring delen, dromen en belangrijk is omdat dit het fundament van deze dialoog-aanpak vormt. De opbouw creëert duidelijkheid en veiligheid. Het gezamenlijke doorlopen van de gespreksrondes 1 en 2 maakt dat de deelnemers gezamenlijk kunnen dromen in gespreksronde 3 en van daaruit weer kunnen landen in de realiteit bij gespreksronde 4. De harmonische opbouw met begin, midden en einde maakt bovendien dat de deelnemers de dialoog als rond, af en bevredigend beleven.

‘De gespreksformule met de vier fases kennismaking, ervaringen uitwisselen, dromen en doen is het fundament van de dialoogaanpak die wij toepassen. De vier fases zijn één geheel en het is essentieel om alle vier stappen in die volgorde te doorlopen. De voldoening die een dialoog-gesprek bij de betrokkenen teweeg brengt, is grotendeels gebaseerd op het doorlopen van de vier fases, waardoor er een afgerond geheel ontstaat.’

Sigrun Scheve, dialoogtrainer en adviseur bij het Art.1

HET THEMA

Het thema is positief geformuleerd en beoogt een brede doelgroep aan te spreken. Ervaring leert dat het positief geformuleerde zich manifesteert in een gesprek maar ook omgekeerd: een negatieve insteek manifesteert zich ook. Een zorgvuldige keuze en formulering is daarom van groot belang.

‘Ik ben graag de enige die praat, dat spaart tijd en voorkomt een hoop discussie.’

OSCAR WILDE

VOORBEELD VAN EEN SUCCESVOL THEMA

Thema: Erbij horen!

- 1 Stel jezelf kort voor. Wat betekent erbij horen voor jou?
  - 2 Wanneer voelde jij je er helemaal bijhoren? Waar was dat? Hoe kwam dat?
  - 3 Hoe ziet de stad eruit als iedereen erbij hoort?
  - 4 Hoe kun jij anderen het gevoel geven erbij te horen?
- Kijk voor meer voorbeelden in Vlinderlijke Kracht.

ROL VAN DE GESPREKSLEIDER

De dialoog is voor de meeste mensen geen vanzelfsprekende manier van spreken. Het vergt van de gesprekspartners dat zij in staat zijn tot luisteren, doorvragen en spreken vanuit hun eigen ervaring in plaats van vanuit algemene analyses en verhalen van anderen. Drie voorwaarden die gemakkelijk verloren gaan als een getrainde gespreksleider daar niet op let. Daarbij zorgt de gespreksleider ervoor dat iedereen aan bod komt en mensen niet pogen de ander van hun eigen gelijk te overtuigen.

De gespreksleiders spelen op de Dag van de Dialoog dus een belangrijke rol, ze begeleiden de dialoog en dragen ertoe bij dat de gesprekken de moeite waard zijn. Gespreksleiders van de Dag van de Dialoog krijgen lokaal een training aangeboden door de organisatoren van de Dag van de Dialoog om ze voor te bereiden op hun belangrijke rol.

‘De keuze van een thema gaat niet over één nacht ijs; het is een proces van brainstormen met elkaar over wat leeft in de stad, twee thema’s uitwerken in vragen en die vervolgens gezamenlijk uitproberen. Of het thema en de vragen uiteindelijk klaar zijn voor gebruik, merk je aan de associaties die het oproept en ervaar je tijdens het gesprek. Wat er op papier goed uitzag, werkt in de praktijk soms helemaal niet.’

Methodiegroep Nationale Coördinatie Dag van de Dialoog

TIPS VOOR DE GESPREKSLEIDERS:

- Zorg ervoor dat de deelnemers zich welkom en op hun gemak voelen.
- Begin met een korte stilte, een rustig muziekje of een mooie tekst zodat mensen in de stemming komen.
- Geef uitleg over de dialoog en de gespreksregels.
- Waak ervoor dat alle ronden worden doorlopen en houd in de gaten dat iedereen voldoende aan het woord komt.
- Pas de basisuitgangspunten van luisteren, samenvatten en doorvragen toe.
- Grijp zo nodig in en stuur het gesprek bij.
- Beëindig het gesprek.

GESPREKSREGELS

De gespreksleider krijgt in de training een aantal spelregels mee die hij voorafgaand aan de dialoog ook met de

‘Waardeer de kracht van stilte. In een dialoog geeft stilte ruimte voor nieuwe inzichten.’

ROOS NABBEN

‘De dialoog was echt een andere ervaring dan een debat of inspraakavond waar ik ervaring mee heb. Ik vond het van tevoren best spannend of de gespreksvorm echt zou werken maar het ging uiteindelijk heel makkelijk. We hebben echt met elkaar gesproken en ik heb zelf echt geluisterd, terwijl ik gewoonlijk juist veel praat. Het deed me denken aan de Grote Meneer Kaktus Show waar ik vroeger op tv naar keek. Ze sloten altijd af met een gast waar de kinderen echt alle vragen aan mochten stellen die ze konden bedenken. Ze mochten de gast ook aanraken. Zo persoonlijk voelt ook de dialoog. Je stelt echte vragen en laat tegelijkertijd ook echt wat van jezelf zien.’

Abdelkarim Elkarti, tafelorganisator in de El Fath Moskee in Amersfoort.

deelnemers doorneemt. Dit creëert duidelijkheid over hoe het gesprek gaat verlopen en wat de deelnemers van elkaar kunnen verwachten. Het maakt ook dat de gespreksleider tijdens het gesprek kan teruggrijpen op de afspraak die aan het begin is gemaakt als het gesprek in een debat of discussie over lijkt te gaan. Een voorbeeld van deze gespreksregels:

- Behandel de ander zoals jezelf wil worden behandeld: met respect en vriendelijkheid.
- Laat de ander zijn verhaal vertellen en val hem niet in de rede.

- Stel je open voor de ander en laat tot je doordringen wat de ander zegt.
- Waardeer het verhaal, oordeel niet gelijk.
- Spreek voor jezelf: praat zoveel mogelijk vanuit de ik-positie, vermijd 'je' of 'men'.
- Val elkaar niet in de rede. Geef de ander ruimte om te zoeken naar voorbeelden en woorden.
- Vraag om concrete voorbeelden en om toelichting als je iets niet begrijpt.

KENMERKEN VAN DE DIALOOG

- Plezier en energie in de groep zijn voelbaar, iedereen doet mee. Iedereen kan zijn wie die wil zijn.
- Er is bereidheid en wil om te luisteren.
- Diepgang en intimiteit ontstaan door het delen van persoonlijke ervaringen.
- Herkenning van wat er wordt gezegd met elkaar associëren.
- Tijdens de dialoog ben je heel hard aan het werk, en je wilt het ook heel graag. ✨

‘Dialoog doet me denken aan jammen met de jazzband waarin ik speel. Je moet ontzettend goed naar elkaar luisteren, timen en improviseren. Als dat lukt dan ontstaat er een geweldig samenspel en dus fantastische muziek.’

Jeanine van Leijenhorst, de Heuvel, adviesbureau voor Jeugd en Jongerenwerk Rotterdam.

Verbinding

De dialoog is meer dan een goed gesprek. Het is een effectieve gespreksvorm om in een samenleving nader tot elkaar te komen én om gezamenlijk inhoud en betekenis te geven aan een actueel onderwerp. Voorbeelden van dergelijke onderwerpen zijn integratie, leefbaarheid, identiteit, diversiteit, vrijheid van meningsuiting en verbinding (sociale cohesie). Vier bekende en minder bekende Nederlanders met een interessante achtergrond, geven hun kijk op het onderwerp verbinding.

‘Ik bouw podia waar mensen elkaar beter kunnen leren kennen.’

ARIE BOOMSMA - TV-PRESENTATOR (O.A. EEN BETERE BUURT, TIJD VOOR ELKAAR, HOTDOG), GESPREKSLEIDER BIJ TV-ZENDER HET GESPREK, EN SCHRIJVER.

‘Ik woon in Bos en Lommer, een multiculturele buurt in Amsterdam-West. Daar merk ik weinig van de zogenaamde mislukte intergratie of angst voor het onbekende. Het is een aandachtswijk, maar de verschillende groepen leven samen in redelijk goede verstandhouding. Mensen uit de buurt roepen wel eens naar me ‘nog altijd Bos en Lommer hè?!’, en dan kloppen ze met hun vuist op hun hart. Het is echt onze wijk. Ik geniet ervan om hier rond te lopen en verschillende mensen te ontmoeten. Voor mij begint verbinding met de erkenning dat we allemaal Nederlander zijn. Je mag trots zijn op, en waarde hechten aan je culturele achtergrond, maar die maakt je niet meer of minder waard. Eén van de doelen van mijn programma’s is om sociale verbinding te bevorderen. Ik bouw podia waar mensen elkaar ontmoeten en elkaar beter kunnen leren kennen. Wat mij daarbij opvalt is dat de jongere generatie veel toegankelijker is en minder vastzit in haar eigen waarheid. Jongeren gaan op authenticiteit af en hebben veel meer kennis van elkaars werelden. Zij kunnen het hartgrondig met elkaar oneens zijn. Maar vervolgens accepteren ze dat anderen nou eenmaal een andere waarheid aanhangen. Dat is voor mij een bevestiging om positief te blijven over een harmonieuze samenleving in de toekomst.’ ✨

‘De gratie van een ontmoeting is iets om verliefd op te worden.’

ADELHEID ROOSEN - ACTRICE, SCHRIJFSTER, THEATERMAAKSTER (O.A. DE GESLUIERDE MONOLOGEN EN IS.MAN) EN DOCENT AAN DE TONEELSCHOOL/KLEINKUNSTACADEMIE TE AMSTERDAM.

‘Nieuwsgierigheid drijft mij. Ik vind het prachtig om verbazing of verbijstering te ervaren en te denken ‘wat is dát nou toch?’ Ik zoek het onbekende in wat het leven, mensen of situaties mij te bieden hebben. Omdat ik veel research doe, ontmoet ik enorm veel verschillende mensen. Tijdens die ontmoetingen en het schrijven erna, probeer ik niet te oordelen maar uitsluitend te zijn en me te realiseren wat ik heb ontdekt. Een oordeel gaat namelijk niet over de ander, dat gaat over jou. De gratie van een ontmoeting is iets om verliefd op te worden. Een ontmoeting hoeft geen doel te hebben. Het gaat niet over gelijk of ongelijk, maar of de ander zich kan laten zien. Helaas roeren wij ons te vaak in vluchtigheid. Wij durven ons hart niet te openen voor het extract dat in die ander zit. Ook zijn wij bang om zwijgend bij elkaar te zijn en de ander aandachtig in ons op te nemen. Wat ons verlegen maakt, vermijden wij. In het tekstboekje van De Gesluisde Monologen citeerde ik de Duitse filosoof Peter Handke: ‘De vreemde vrouw was zo mooi, dat ik haar herkende.’ In zijn wonderschone uitspraak zit voor mij de kern, want in wezen verschillen wij niet van elkaar. Het gaat over herkenning en durven ondergaan dat jij de ander bent.’ ✂

‘Je moet mét en om elkaar kunnen lachen.’

AMAR EL AJJOURI IS AMAR SPEELT - THEATERMAKER, -DOCENT, CABARETIER, REGISSEUR EN PRESENTATOR.

‘Erbij horen is voor mij persoonlijk onbelangrijk. Ik ben een zwerver met een individualistisch vak. Toch ontmoet ik door mijn werk verschillende groepen mensen. Op dat moment voel ik mij verbonden met hen. Ik heb een eigen theaterclub in Den Haag waar ik werk met jongeren die op de een of ander manier buiten de boot zijn gevallen. Door samen een theatervoorstelling te maken, raken zij weer actiever betrokken bij de maatschappij. Het krikt hun zelfbeeld op. Ze vinden het fijn om in groepsverband te werken en te leren wat hun verantwoordelijkheden

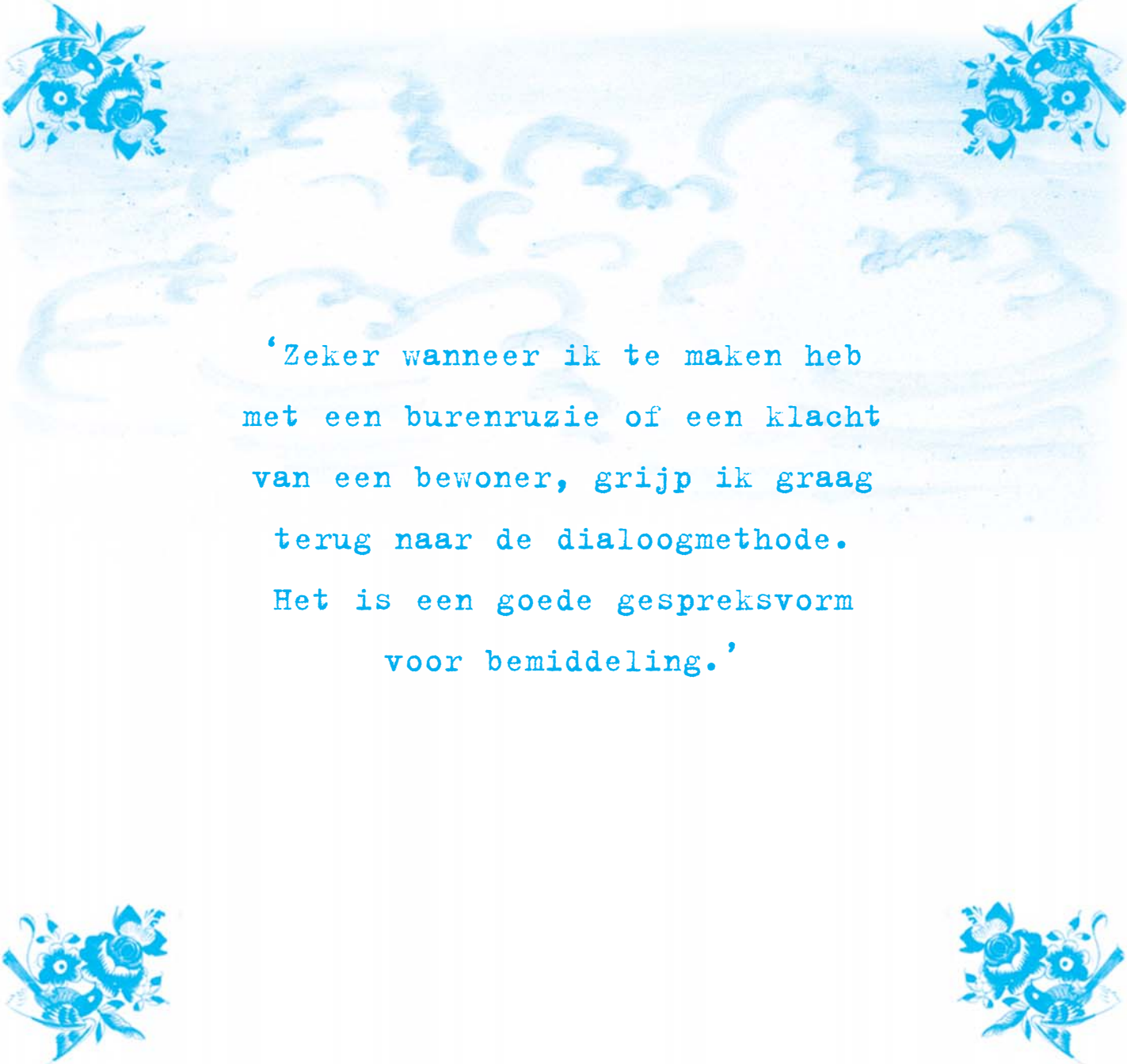
zijn. Ook leren ze zichzelf beter kennen omdat je in een theaterrol vanuit een ander perspectief naar het leven moet kijken. Dat is mijn invulling van sociale betrokkenheid: anderen warm maken voor kunst en cultuur door op plekken te komen waar mensen niet zo makkelijk naar het theater kunnen of er onbekend mee zijn, zoals scholen en ziekenhuizen. Maar ook jeugd-gevangenissen. Daar word ik al de crimi-clown genoemd. Ik benader iedereen gelijk. Je moet mét en om elkaar kunnen lachen. Soms heb ik publiek dat juicht om racistische uitspraken. Dan probeer ik ze een spiegel voor te houden: ‘Hoe weet je dat?’ ‘Dat heb ik van horen zeggen’, is vaak de reactie. Waarop ik probeer uit te leggen dat het erger is om klakkeloos een oordeel van een ander over te nemen dan iets uit eigen ervaring te concluderen. Zelf een mening vormen, betekent ook dat je deze zelf kunt bijstellen.’ ✂

‘Een zekere desinteresse is gezond.’

ANIL RAMDAS - VOORMALIG DIRECTEUR VAN DE BALIE, COLUMNIST, PROGRAMMAMAKER EN PRESENTATOR.

‘Sociale cohesie betekent voor mij beschaafd met elkaar omgaan in de publieke ruimte en niet meer dan dat. Van teveel sociale cohesie wordt het benauwd en krijgt nationalisme vrij spel. Ik pleit dan ook niet voor geweldige saamhorigheid. Sterker nog, ik denk dat een bepaalde mate van onverschilligheid heel gezond is. Dat voorkomt ergernis en laat anderen met rust. Let wel, die onverschilligheid moet niet doorslaan naar desinteresse. De belangrijkste grens is opkomen tegen vernedering en tegen pijn. De enige manier waarop je echt goed met elkaar kunt omgaan is door met elkaar te praten en goed naar elkaar te luisteren. De dialoog is het cement van de samenleving. Als ik een column schrijf, probeer ik een nieuwe invalshoek te vinden van een onderwerp dat in de belangstelling staat. Mijn motto is: je moet mensen niet vertellen wat ze moeten denken, maar hoe ze ook hadden kúnnen denken. Als ik ze niet op andere gedachten kan brengen en zij hun eigen gedachten aanhouden, is het prima. Maar als ze beseffen dat je ook op een andere manier naar een kwestie kan kijken, dan is er al veel gewonnen. De dialoog is belangrijk om het vermogen te ontwikkelen om andermans standpunten te kunnen begrijpen.’ ✂

‘Zeker wanneer ik te maken heb met een burenruzie of een klacht van een bewoner, grijp ik graag terug naar de dialoogmethode. Het is een goede gespreksvorm voor bemiddeling.’

Woningcorporatie Ymere praat met bewoners Dialoog in de buurt

De buurt is de plek waar een woningcorporatie het verschil kan maken. ‘We vinden het belangrijk dat mensen prettig kunnen wonen in buurten waar we woningen bezitten’, zegt Heidi Borm, projectleider leefbaarheid bij Ymere. En dat begint bij de eigen mensen.

Ymere heeft voor de Amsterdamse buurten waar ze bezit heeft woonconsulenten in dienst die wijkgericht werken. Borm: ‘Ze kennen de buurt en de actieve bewoners goed. Ze weten wat er speelt en organiseren samen met bewoners projecten om de buurt te verbeteren.’

PERSOONLIJKE UITWISSELING

Woonconsulenten gaan actief de buurt in om hun netwerk te onderhouden en nieuwe mensen te leren kennen. ‘Eigenlijk moeten onze medewerkers voortdurend luisteren naar bewoners’, vertelt Borm. ‘Hoe ervaren zij hun woning en hun buurt? Wat kan er volgens hen beter? Wat kunnen ze zelf doen? Hoe kan Ymere helpen? Persoonlijke uitwisseling met bewoners levert zoveel meer op dan anonieme klantonderzoeken. Het motiveert en maakt het werk leuker.’

Het is niet verwonderlijk dat de corporatie de Dag van de Dialoog heeft omarmd en aangegrepen om medewerkers gesprekstafels te laten organiseren én ze te trainen. Woonconsulenten kregen een driedaagse dialoogtraining en een driedaagse training interculturele communicatie. ‘Door deze trainingen leren ze een gelijkwaardig en positief gesprek voeren met bewoners. De methodieken geven hen

houvast en ze stellen zich open op’, zegt Borm. ‘Maar’, vervolgt zij, ‘er moet ook resultaat zijn. Daarom hebben we er een cursus projectmatig werken aan toegevoegd, zodat de kennismaking met nieuwe bewoners ook leidt tot concrete, efficiënt georganiseerde projecten.’

GOEDE GESPREKSVORM

Wyneke Oostenveld is woonconsulent bij Ymere. Ze krijgt in haar werk vaak de kans om gebruik te maken van de methode. ‘Zeker wanneer ik te maken heb met een burenruzie of een klacht van een bewoner, grijp ik graag terug naar de handvatten uit de trainingen’, vertelt ze. ‘De dialoogmethode is een goede gespreksvorm voor bemiddeling. Door de betrokken partijen op neutraal terrein uit te nodigen en ze met elkaar in gesprek te laten gaan, ontstaat er wederzijds begrip voor de situatie.’

Wat Oostenveld vooral heeft geleerd van de trainingen? ‘Hoe je als woonconsulent de gesprekken kunt begeleiden zonder alle aandacht op te eisen en het roer in handen te nemen. Ymere moet ook niet met een opsomming komen van alle positieve ervaringen, wanneer er een klacht binnenkomt. Nee, juist de communicatie over en weer tussen de bewoners is zo belangrijk. De negatieve ervaring van de één, is de positieve ervaring van de ander. Ik probeer daarom altijd ervaringen terug te leggen bij de rest van de groep, door te vragen of anderen het ook zo ervaren.’

Zoveel mensen, zoveel wensen

PAGINA 043
Marian Dekker

PAGINA 044
Sylvia van der Pal

PAGINA 045
Antek Olszanowski

PAGINA 046
Tania Barkhuis

PAGINA 047
Jo Ouwens-Muller

PAGINA 048
Henk Adriaens

PAGINA 049
Maaïke van Leeuwen

De Dag van de Dialoog organiseren of gespreksleider zijn, dat doen de meesten niet zomaar. Zeven mensen vertellen over de Dag van de Dialoog; wat hun ervaringen zijn en waarom de dialoog ze heeft geraakt. Wat hen beweegt om mee te doen en hoe zij, of de organisaties waarvoor ze werken, wensen dat de samenleving eruit zag. Het levert heel verschillende verhalen op die in essentie zijn terug te brengen op dezelfde wens: verschillen overbruggen en mensen dichterbij elkaar brengen.

Marian Dekker is gedeputeerde van de provincie Utrecht. Namens de provincie beloofde ze gemeenten die de Dag van de Dialoog willen organiseren, een eenmalige financiële bijdrage én professionele ondersteuning. ‘Elkaar leren kennen begint met samen in gesprek gaan.’

‘We hebben allemaal dezelfde drive’

Of het iets is van de laatste tijd dat mensen weinig contact met elkaar hebben, vindt Marian Dekker niet zo belangrijk. ‘Daar kun je een hele filosofische beschouwing over houden en dat is leuk, maar feit is dat het contact tussen mensen op veel plekken niet of niet meer vanzelfsprekend is. Maar het is zeker iets van de laatste tijd dat we ons daarvan bewust zijn.’

VOOROORDELEN

Zelf is Dekker opgegroeid in een klein dorp waar iedereen elkaar kende. ‘Daar waren sociale verbanden en het zich verantwoordelijk voelen voor elkaar vanzelfsprekend. Tegenwoordig wonen mensen vaker in de grote stad en kiezen voor een anoniemer leven. Dat is natuurlijk uitstekend, maar je ziet wel dat er vaak vooroordelen ontstaan die kunnen leiden tot gevaarlijke situaties. Denk maar aan de moorden op Fortuyn en Van Gogh en de moskeeën en scholen die daarna in brand stonden.’

Dekker vervolgt: ‘Het is een verant-

woordelijkheid van de overheid maar ook van maatschappelijke organisaties en bedrijven om mensen te stimuleren elkaar te leren kennen.’ De provincie Utrecht doet dat onder andere door gemeenten de komende jaren geld en hulp te bieden bij het organiseren van de Dag van de Dialoog. Waarom? ‘Integratie en participatie zijn speerpunten van ons beleid en de Dag van de Dialoog is een goede, bewezen methodiek.’

GEEN GROTE INZET

De kracht van de Dag van de Dialoog, vindt Dekker, is dat mensen met verschillende achtergronden op één dag met elkaar in gesprek gaan. ‘Het vraagt geen grote inzet van mensen om deel te nemen. Je ziet vaak dat deelnemers voor het eerst intens in gesprek zijn met mensen uit een andere cultuur of groep. Daarbij ervaren ze dat die meneer die uiterlijk anders is dan zij, ook bezorgd is over zijn kinderen of hoopt dat hij zijn baan houdt. We maken ons druk om dezelfde dingen en

onze drive om iets te bereiken in het leven, is ook vaak hetzelfde.’

Dekker is overtuigd van het nut van de Dag van de Dialoog. ‘Mensen die meedoen vertellen op een bijeenkomst of verjaardag wat een leuke ervaring ze hebben gehad. Mensen komen elkaar weer tegen op straat of in de supermarkt en maken een praatje. Natuurlijk, kleine dingen veranderen de wereld niet, maar veel kleine initiatieven maken dat het uiteindelijk wel zin heeft.’ ✂

‘We maken ons druk om dezelfde dingen en onze drive om iets te bereiken in het leven, is ook vaak hetzelfde.’

Sylvia van der Pal is assistent-supermarktmanager bij Albert Heijn in Amsterdam-West. Volgens haar is de Dag van de Dialoog een mooi instrument om de contacten met de buurt aan te halen.

‘We leren de buurt beter kennen’

In winkels is het een komen en gaan van klanten. Tijd om elkaar beter te leren kennen, is er meestal niet. Sylvia van der Pal ziet het dagelijks in ‘haar’ Albert Heijn: mensen doen hun boodschappen en vervolgen hun weg. ‘De Dag van de Dialoog is voor ons een mogelijkheid om de banden met bewoners en organisaties in de buurt aan te halen. Het is een instrument om mensen te leren kennen zodat we ze een volgende keer gemakkelijk kunnen benaderen.’

LOKALE BETROKKENHEID

Albert Heijn vindt het belangrijk om bij te dragen aan een betere buurt. Daarom is er een werkgroep Lokale betrokkenheid die bedenkt hoe Albert Heijn als supermarkt meer betrokkenheid kan tonen bij de buurt. ‘Daar hebben wij natuurlijk zelf ook baat bij. Daarnaast zijn er ook supermarktmanagers in andere wijken die de Dag van de Dialoog aangrijpen om de buurt beter te leren kennen, bijvoorbeeld omdat ze er nieuw zijn. Zo bouwen ze meteen een netwerk op.’

Van der Pal vindt de Dag van de Dialoog een mooi middel om onbekendheid te overbruggen. ‘Je kunt zo onbegrip omzetten tot begrip.’ Vorig jaar organiseerden vijf Amsterdamse filialen een gesprekstafel in hun filiaal. Gewoon, in de kantine. ‘Wat ik zo leuk vind, is dat dialoog weerklank vindt onder alle lagen van de bevolking maar ook bij ondernemers. Je kunt het zo gek niet bedenken of het schuift aan.’

ANTROPOLOGIE

Van der Pal is het aanspreekpunt voor Albert Heijn filialen in Amsterdam die ook willen meedoen aan de Dag van de Dialoog. ‘De supermarktmanagers organiseren zelf de tafels en nodigen ook zelf de deelnemers uit. Vaak zijn dat klanten, vertegenwoordigers van winkeliersverenigingen, scholen, het stadsdeel en iemand van de politie, liefst de buurtregisseur. Wie geen ingangen heeft bij bijvoorbeeld het stadsdeel of de politie kan mij benaderen voor hulp. We gaan het gebied

uitbreiden zodat straks ook de supermarkten in Den Haag kunnen meedoen.’

Van der Pal is min of meer toevallig in contact gekomen met de Dag van de Dialoog. Haar voorganger ging met de VUT en zo kwam de Dag van de Dialoog op haar pad. Dat bleek een uitstekende match. ‘Ik was eerst supermarktmanager maar ik heb een stap teruggedaan omdat ik weer wilde studeren. Naast mijn baan als assistent-supermarktmanager studeer ik nu culturele antropologie. Die studie gaat over alles wat belangrijk is in de samenleving. Ik heb net mijn bachelor afgerond met als specialisatie migratie.’ ✂

‘De supermarktmanagers organiseren zelf de tafels en nodigen ook zelf de deelnemers uit.’

Antek Olszanowski is directeur van Art.1 in Overijssel. Hij maakt zich sterk voor de Dag van de Dialoog in zijn provincie. Met succes. Dit jaar deden er elf gemeenten mee.

‘Duwtje in de rug voor noaberschap’

Het tempo van het leven is in Overijssel anders dan in de Randstad, vindt Antek Olszanowski. ‘De regio’s zijn hier minder dichtbevolkt en ontwikkelingen komen altijd wat later. Wordt het verkeer in de Randstad drukker, dan is dat hier drie of vier jaar later ook zo. En gebruikt men in de Randstad krasse taal en zijn de lontjes kort, dan weet je dat je dat hier ook gaat meemaken. Daar hoef je geen visionair voor te zijn, dat kun je op je klompen aanvoelen.’

CONSUMENTENGEDRAG

Inderdaad zag Olszanowski om zich heen dat de tegenstellingen tussen allochtone en autochtone jongeren groter werden. Ook viel het hem op dat mensen zich steeds meer gingen gedragen als consumenten. ‘Mensen denken al snel: ik heb een probleem en een ander moet dat oplossen. Met die houding stappen ze af op de wijkagent of onderwijzer. Ze vergeten hun zelfhandelingsvermogen in te zetten om een probleem op te lossen. Die dage-

lijkse vaardigheden zijn in het slop geraakt.’ En dat staat haaks op de Overijsselse traditie.

Het tempo van het leven in Overijssel is niet alleen anders, de kwaliteit van het leven ook. ‘Niet per se beter, maar wel anders’, zegt Olszanowski. ‘We kennen hier het noaberschap, burenhulp, een fijnmazig burenhulpsysteem waarbij je elkaar helpt als de ander het moeilijk heeft. Maar je merkt dat de nieuwe Nederlanders niet zo gemakkelijk een plek krijgen in dit systeem. Kennelijk vinden mensen het toch niet zo logisch om even langs te gaan bij hun Turkse buurman.’

ONTMOETING

De Dag van de Dialoog kan het noaberschap een duwtje in de rug geven, denkt Olszanowski. ‘De dialoog brengt de ontmoeting tot stand. Het is als een olievlekje dat we in de vijver laten vallen. De rest van het jaar hopen we op uitbreiding.’ Naoberschap, antiracismewerk, de Dag van de Dialoog: wat drijft Olszanowski? ‘Wij wonen in de

villawijk van de wereld. We kunnen hier grote groepen opvangen, dat mag geen probleem zijn. Het verrijkt ook nog eens ons leven. Het is mijn tweede natuur om er voor een ander te zijn. Die attitude moet je hebben in dit werk.’ ✂

‘We kennen hier het noaberschap, burenhulp, een fijnmazig burenhulpsysteem waarbij je elkaar helpt als de ander het moeilijk heeft.’

Tania Barkhuis is directeur van het COC Amsterdam. Als platformlid van de Dag van de Dialoog in Amsterdam zou ze de hoofdstad graag zien als proefstation voor een oecumenische wereldgemeenschap.

‘Amsterdam als proefstation voor de wereld’

Ruim voordat de Dag van de Dialoog er was, omarmde Tania Barkhuis de dialoog al als gespreksmethode. Bij COC Nederland startte zij in 2001 de dialoog over homoseksualiteit en religie, levensbeschouwing en ethiek. Het COC heeft een lange traditie van dialoog voeren: ‘We hadden in 1960 al een blaadje dat ‘Dialoog’ heette.’

BESPREEKBAAR MAKEN

Het COC wil homoseksualiteit bespreekbaar maken in verschillende leefgemeenschappen. De dialoog is daarvoor een goede methodiek, vindt Barkhuis. ‘Het is een middel om met andere mensen in contact te komen en te leren hoe het motievenpatroon van een ander in elkaar zit. Dialoog is een grondigere en effectievere methode dan bijvoorbeeld het debat. Debatteert zorgt juist vaak voor een diepere ingraving van verschillende groepen.’
Waarom is de methode volgens haar effectief? ‘Je moet een integere beginhouding hebben voordat je een

gesprek begint. Bovendien bestaat dialoog al lang in religieuze gemeenschappen. Dat komt omdat Nederland een lange traditie heeft van geloofsvrijheid en leven naast elkaar. Dialoog is mensen bekend en daardoor maken ze gemakkelijk een instap.’

Dat geldt overigens ook voor veel nieuwkomers, is de ervaring van Barkhuis. ‘Ook zij zijn in hun land van herkomst vaak gewend om met verschillende groepen samen te leven.’ Dat mensen in dialoog voor elkaar open staan, merkte ze tijdens een gesprek tussen Marokkaanse homoseksuelen en een Marokkaans vrouwenennetwerk. ‘Ze deelden hun etniciteit maar stonden wat betreft hun seksuele gerichtheid ver uit elkaar. Toch ontstond er een enorme openheid.’

SPANNEND

Barkhuis vindt het niet alleen broodnodig om elkaar beter te begrijpen, ze vindt het ook spannend. ‘Dat komt waarschijnlijk door mijn achtergrond. Ik ben als jongetje opgegroeid in een

Arabisch land, in Libië. Ik heb veel affiniteit met mediterrane culturen en maak gemakkelijk contact met andere mensen. Door mijn biculturele achtergrond geef ik de voorkeur aan het voeren van dialoog in plaats van debat.’

Kijkend naar de toekomst is Barkhuis enthousiast. ‘Als je ziet hoeveel openheid er nu is in etnische gemeenschappen, dat was jaren geleden echt ondenkbaar. In Amsterdam leven zoveel mensen met verschillende achtergronden naast elkaar. Ik zie Amsterdam graag als proefstation, als een opstap naar een oecumenische wereldgemeenschap waar iedereen naast elkaar leeft. Het zou ontzettend leuk zijn als dat wat wij nu hebben bereikt, doorsijpelt naar internationale organisaties.’ ✨

‘Toch ontstond er een enorme openheid.’

Jo Ouwens-Muller is vrijwilligster bij de Dag van de Dialoog in Schiedam. Vanaf het begin in 2003 is zij betrokken bij de organisatie en gespreksleider.

‘Ik leef de dialoog’

De tachtigjarige Jo Ouwens heeft al in haar kindertijd onrecht ervaren. ‘Als dochter van een landarbeider heb ik dat aan den lijve ondervonden. Mijn vader was afhankelijk van de willekeur van de boeren en vaak werkloos. Dat was van grote invloed op ons gezin. Na de lagere school en het einde van de Tweede Wereldoorlog moest er gewerkt worden. Sindsdien bestaat mijn leven eruit niet te accepteren dat dingen gaan zoals ze gaan.’

‘WE VERSCHILLEN IN NIKS’

Op verschillende manieren zette Ouwens zich in voor de samenleving. Ze ging de politiek in, zette zich in voor vrouwenemancipatie en patiëntenrechten en bood daar waar nodig altijd de helpende hand. Altijd in verzet tegen onrecht, altijd uitgaande van het positieve denken. Dat alles bood echter niet de voldoening die ze zocht. ‘Toen hoorde ik over de Dag van de Dialoog in Rotterdam. Deze wijze van communiceren sprak mij aan: dus zo kun je óók leven. Al snel ontdekte ik

dat dialoog en positivisme op één lijn liggen, en daarin ligt mijn kracht.’
Wat haar aanspreekt? ‘Het gaat nu eens niet om discussies in grote zalen met veel mensen. In dialoog probeer je van elkaar te begrijpen waarom je bent zoals je bent. Daardoor kom je tot de ontdekking dat mensen uit andere landen ‘gewone’ mensen zijn. In wezen verschillen we in niks.’
Ouwens voert niet alleen de dialoog. ‘Ik leef de dialoog en dat doe ik met kleine dingen. Groet als je de bus binnenkomt, zeg tegen je buurvrouw uit een ander land dat ze zo’n mooi kindje heeft en de dialoog ontstaat. Het zijn de kleine dingen waarvan je leven zoveel rijker wordt.’

MEER WORDT ZEE

Onlangs is het project Interculturele Dialoog Schiedam gepresenteerd. ‘Daardoor kunnen er meer kleinschalige dialoogactiviteiten worden georganiseerd. Ook gaan we de methodiek implementeren in organisaties. We zullen nooit iedereen kunnen bereiken,

maar veel druppels water vormen een meer en dat meer kan ooit uitgroeien tot een zee.’
Ouwens hoopt zich nog heel lang met veel plezier te kunnen inzetten voor de dialoog. ‘Het is boeiend om in een andere eeuw te zijn geboren en nog in staat te zijn levenservaring door te geven. Als ik jongere mensen kan vertellen en met foto’s kan laten zien dat het Nederland van nu anders is dan het was toen ik kind was en ze gaan dat dan beseffen, dan geeft dat mij voldoening. Ik denk dat er voor de oudere generatie in dat opzicht een belangrijke taak is weggelegd. Voor mij is daarbij de dialoog van grote waarde.’ ✨

‘Ik leef de dialoog en dat doe ik met kleine dingen.’

Henk Adriaens is directeur van openbare basisschool ‘De Wiekslag’ in Amersfoort. ‘Een zwarte school in de volksmond, maar ik spreek zelf liever over een school voor meertalige kinderen.’ Hij heeft net zijn eerste Dag van de Dialoog achter de rug.

‘Met begrip voor elkaar kun je verder komen’

‘Liendert is een heel gemêleerde buurt’, vertelt Henk Adriaens, ‘maar er is geen contact tussen de bevolkingsgroepen. Ik hoor van allochtone mensen dat ze dat jammer vinden, maar ook van autochtone mensen. Als er iets wordt georganiseerd in het teken van ontmoeting, dan doe ik daar dus graag aan mee. Anders blijf je altijd de situatie houden waarbij je iets van elkaar vindt en op de ander neerkijkt.’

VASTE IDEEËN

Tijdens de Dag van de Dialoog in Amersfoort nam Adriaens deel aan een gesprek in het bejaardenhuis in Liendert. ‘De mensen waren behoorlijk op leeftijd maar deden met veel enthousiasme mee. Ze hadden erg vast omlinjnde ideeën over allochtonen en integratie en ze waren ook wel een beetje bang. Ik heb hier het tegendeel besproken, maar merkte tijdens het gesprek dat deze mensen door hun

leeftijd op behoorlijke afstand staan van de wijk en de problemen die er spelen. We zijn elkaar daardoor niet beter gaan begrijpen.’ Daarom besloot Adriaens na het dialooggesprek zijn woorden kracht bij te zetten. Hij nodigde enkele ouderen uit om tijdens De Nationale Voorleesdag een boek voor te lezen aan een groepje kinderen. ‘Als ze met de kinderen praten, dan merken ze dat het gewoon lieve kinderen zijn in plaats van allochtonen met problemen.’ Ook verzorgde het schoolkoor van De Wiekslag een optreden voor de ouderen in het bejaardenhuis.

GEBORGEN GEVOEL

Adriaens vindt het belangrijk om zich in te zetten voor de wijk. ‘Als directeur van een basisschool staat het geven van goed onderwijs voor mij voorop. Maar onze leerlingen moeten een inhaalslag maken en het lukt ons niet alleen om ze daarbij te helpen. Daarbij

hebben we de ouders nodig én de wijk. Ik zou graag willen dat onze leerlingen leven in een wijk waar mensen tevreden zijn met elkaar. Dat geeft een geborgen gevoel van veiligheid dat ik herken uit mijn jeugd in Amsterdam-Noord. Die stadswijk was indertijd verdeeld langs kerken maar er heerste een grote saamhorigheid. Met meer begrip voor elkaar kun je verder komen en daarom lijkt het me leuk om volgend jaar een dialoogtafel in mijn school te organiseren.’ ✨

‘De mensen waren behoorlijk op leeftijd maar deden met veel enthousiasme mee.’

Maaïke van Leeuwen is adviseur coöperatie & maatschappij bij Rabobank Almere. Samen met woningcorporatie Ymere introduceerde ze de Dag van de Dialoog in Almere.

‘Iedereen komt in beweging’

Tijdens een overleg met lokale Rabobanken hoorde Maaïke van Leeuwen voor het eerst van de Dag van de Dialoog. ‘Rabobank Amsterdam deed er al aan mee. Samen met een aantal andere banken heb ik een voorlichtingsbijeenkomst bijgewoond. De Dag van de Dialoog sprak me meteen aan. Ik vind het belangrijk dat mensen zich prettig voelen in de omgeving waarin ze wonen en ik denk dat het goed is voor de cohesie als mensen met elkaar kennismaken en ervaringen uitwisselen.’

IN DE GENEN

Het organiseren van de Dag van de Dialoog past goed bij het karakter van de bank, vindt Van Leeuwen. ‘De Rabobank is een coöperatieve bank. Verbinding leggen met de maatschappij zit ons in de genen. Almere is een groeiende stad en aan die groei willen we graag bijdragen. Want als het goed gaat met de stad, gaat het goed met de bank.’

In de nazomer van 2007 vond de eerste Dag van de Dialoog plaats in Almere. Rabobank Almere organiseerde drie gesprekstafels. Van Leeuwen had haar handen vol aan de organisatie en nam niet deel aan de gesprekken. ‘Maar ik merkte dat er veel positieve energie vrijkwam. Mensen waren al heel snel op een persoonlijk level aan het praten. Het gesprek ging zonder moeite door en de deelnemers waren heel verbaasd toen er tweeënhalf uur voorbij waren.’ Hoe intens een dialooggesprek kan zijn, heeft Van Leeuwen zelf op andere momenten ervaren. ‘Ik vind het een enorm prettige ervaring om in dialoog te gaan. Het is heel rustgevend, open en vrij. Een pure manier om met elkaar te praten. Dat past bij mij, ik neem altijd de ruimte en tijd om mensen hun verhaal te laten vertellen. Dan ontstaat er een extra dimensie. Doordat je op een gegeven moment een optelsom kunt maken van die dimensies, krijg je

een ruimer inzicht en dat is heel waardevol.’

PLATFORM

De zin van de Dag van de Dialoog gaat volgens Van Leeuwen verder dan de persoonlijke gesprekken op de dag zelf. ‘Het verbindt organisaties met inwoners en biedt een platform om ook andere activiteiten te ontplooiën die op de stad zijn gericht. Zo heb ik gezien dat er al initiatieven bij buurthuizen zijn uitgerold en dat organisaties de dialoog introduceren als methode bij hun werkoverleg. Je ziet dat iedereen in beweging komt.’ ✨

‘Ik vind het een enorm prettige ervaring om in dialoog te gaan.’

‘De dialoogmethodiek is een leuke en heel gemakkelijke methodiek om kinderen en jongeren bij een gesprek te betrekken. Misschien zelfs wel de enige. De dialoog vereist namelijk gelijkwaardigheid en openheid en dat is precies wat je nodig hebt wanneer je in gesprek gaat met kinderen en jongeren.’

Gelijkwaardig gesprek tussen ouder en kind

Ouder-kind dialoog

Voor de Kinderrechtenweek 2005 is in Rotterdam een ouder-kind dialoog ontwikkeld. Het verzoek hiervoor kwam van het buurt- en speeltuinwerk. Dat wilde bij de speeltuinen gesprekken organiseren tussen kinderen en ouders uit de buurt. Inmiddels gebruikt ook een aantal basisscholen de ouder-kind dialoog om de ouderbetrokkenheid te vergroten.

Volgens Annemieke Bakker van Stichting Delphi Opbouwwerk in Rotterdam Delfshaven wordt de ouder-kind dialoog steeds vaker ingezet. Bijvoorbeeld door buurtouders. Zij willen zich zo beter inleven in de kinderen uit de buurt. ‘Deze gesprekken zijn als een olievlek, ze gaan hun eigen leven leiden en langzaamaan raken steeds meer mensen overtuigd van de kracht van de dialoog. De energie zit in de dialoog; en energie genereert nieuwe energie.’

GOED GESPREK VOOR KINDEREN

Volgens Bakker is de dialoog een zeer geschikte methode om met jongeren en kinderen te praten. ‘Misschien zelfs wel de enige. De dialoog vereist namelijk gelijkwaardigheid en openheid en dat is precies wat je nodig hebt wanneer je in gesprek gaat met kinderen en jongeren. Je kunt van kinderen niet verwachten dat zij in termen uit het bedrijfsleven kunnen meepraten.’ Belangrijk is wel, zegt Bakker, dat je de dialoogregels heel strikt naleeft. ‘Alleen als je je heel star aan de formule houdt, creëer je ruimte en gelijkwaardigheid. Kinderen hebben behoefte aan regels, die geven ze duidelijkheid in wat er van ze verwacht wordt. Wat ik zo leuk vind, is dat hier een onverwacht verrassingseffect achter schuilgaat.

Ineens ontstaat er rust en ruimte en durven kinderen ook te praten.’

Bakker vertelt dat ze met de ouder-kind dialogen een nieuw stukje inlevingsvermogen hoopt op te roepen. ‘Ouders gaan hun kinderen niet alleen door hun eigen ogen bekijken, maar hopelijk ook door de ogen van de vriendjes en vriendinnetjes van hun kinderen. Andersom is dit wellicht ook zo. Bij mijn eigen kinderen zie ik dat al. Voor hen is het best lastig om te begrijpen dat hun ouders ook vrienden hebben.’ Iets wat Bakker wel erg belangrijk vindt. ‘De werelden van ouders en kinderen liggen soms zo ver uit elkaar. Ze komen elkaar in het gezin tegen, maar verder nergens. Niet op school, niet op het werk, niet op straat. Door de ouder-kind dialogen hopen we de belevingswerelden een stukje dichterbij elkaar te brengen, zodat er echte betrokkenheid ontstaat.’

GERAAKT

Op de scholen was Bakker vaak geraakt door de ontdekkingen. Op één school kwam door de ouder-kind dialoog bijvoorbeeld ineens naar voren wat kinderen die gepest worden doorstaan. En hoe machteloos ouders zich hierin kunnen voelen - en dat hier ook weer een mogelijkheid voor dialooggesprekken ligt. ‘Dat brengt ons weer terug bij de dialoog als olievlek.’ Bakker besluit: ‘Wat mij, en ik denk iedereen, ook zo raakt is dat je met een ouder-kind dialoog een ontmoeting tot stand brengt, die anders misschien wel nooit zou plaatsvinden.’

Het hele land in dialoog

Met veel energie zetten Sigrun Scheve en Olga Plokhooij zich in voor de Dag van de Dialoog. Mensen elkaar laten ontmoeten en vooroordelen overwinnen, dat zijn hun drijfveren. Sinds drie jaar werken ze samen om de Dag van de Dialoog in heel Nederland mogelijk te maken. Een nieuwe mijlpaal is in zicht: in november vindt de eerste landelijke Week van de Dialoog plaats.

Sigrun Scheve verhuisde tien jaar geleden van Duitsland naar Rotterdam. Ze ondervond zelf hoe het is om als buitenlander in Rotterdam te leven. ‘De Dag van de Dialoog heeft mij geholpen om me thuis te voelen in Rotterdam’, zegt ze. ‘Door de gesprekken krijg je het gevoel dat je ergens bij hoort. Het veranderde mijn verhouding tot de stad.’ Het gevoel erbij te horen wil ze ook andere mensen meegeven.

Vanuit haar werk bij het LBR, de voorganger van de landelijke vereniging ter voorkoming en bestrijding van discriminatie Art.1, werkte Scheve mee aan de eerste Dag van de Dialoog in Rotterdam. Eerst als gespreksleider, later ook als trainer. In Amsterdam werd de Dag van de Dialoog ‘ontdekt’ en georganiseerd door Olga Plokhooij en haar collega’s van Nieuwe Maan, een maatschap van adviseurs die zich inzetten voor maatschappelijke vernieuwing. Bij Rotterdam en Amsterdam bleef het niet. Sinds 2005 werken Art.1 en Nieuwe Maan samen aan het uitbreiden van de Dag van de Dialoog naar heel Nederland.

VOOROORDELEN OVERWINNEN

Plokhooij kende de Dag van de Dialoog vanuit Rotterdam. Wat sprak haar zo aan? ‘Ik ben een ‘exotist’; ik hou van reizen en van het vreemde. Ik word blij van een Marokkaanse winkel of een Surinaamse dame in vol ornaat. Andere culturen, en mijn reactie daarop, prikkelen mij op een positieve manier.’ Maar er speelt meer. Plokhooij is als kind veel verhuisd en leerde zich aanpassen aan andere groepsregels. Later onderzocht zij hoe processen van in- en uitsluiting werken en waarom we allemaal tot op een bepaalde hoogte bang zijn voor wat anders is. Gaandeweg maakte ze er haar werk van om bruggen te slaan tussen mensen.

Mensen met elkaar in contact brengen en vooroordelen overwinnen, dat zijn volgens Scheve en Plokhooij belangrijke doelen van de Dag van de Dialoog. ‘Iedereen heeft vooroordelen’, zegt Plokhooij, ‘en dat is op zich begrijpelijk. Je ordent je complexe omgeving door inschattingen te maken. Maar deze inschattingen gaan tegen je werken als je je angsten en vooroordelen niet onder ogen ziet en in ontmoeting met de ander toetst. Dit is zeker noodzakelijk in een multiculturele samenleving.’

Die noodzaak ziet Scheve dagelijks. ‘In mijn werk bij Art. 1 heb ik veel met discriminatie te maken. Ik vind het belangrijk dat mensen nadenken en zich bewust zijn van hun vooroordelen. Anders ben je een gemakkelijk doelwit van propaganda en wij-zijdenken.’ Waar dat toe kan leiden, heeft de Tweede Wereldoorlog ons geleerd. Net als veel van haar Duitse generatiegenoten voelt Scheve de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat de geschiedenis zich niet herhaalt.

KWETSBAAR OPSTELLEN

In vijf jaar tijd hebben vele steden de Dag van de Dialoog omarmd. Vorig jaar waren er 21 dialoogdagen in het hele land. Plokhooij: ‘Het leuke is, dat iedereen kan meedoen. Je hoeft niet gestudeerd te hebben of verbaal heel sterk te zijn. Het zijn gesprekken over persoonlijke ervaringen waarbij je naar elkaar luistert. Verschillen mogen er zijn.’ Dat betekent niet dat het eenvoudig is om mee te doen. ‘Dialoog lijkt soft maar er is veel moed voor nodig om openhartig te vertellen en je open te stellen voor anderen.’

In die persoonlijke gesprekken ontdek je niet alleen dat sommige mensen anders denken, maar ook dat ze dezelfde dingen anders kunnen ervaren. Een voorbeeld? Bij een

dialooggesprek in Amsterdam vroeg de gespreksleider wanneer de deelnemers zich veilig voelden. Een Afrikaanse vluchteling vertelde dat hij blij was in Amsterdam te wonen omdat hij zich er veilig voelde. Vooral als hij thuis was, met de deur op slot. Daar schrok Plokhooij van. ‘Toen besepte ik dat veiligheid voor iedereen een andere betekenis kan hebben.’

NATIONALE WEEK

De komende jaren blijven Plokhooij en Scheve zich inzetten voor de Dag van de Dialoog. Ze zorgen ervoor dat de kennis over de dialoog en de kwaliteit ervan behouden blijven. Zo zijn ze van plan een trainerspool op te zetten voor gespreksleiders in andere steden. ‘We gaan de methodiek verder ontwikkelen’, vertelt Scheve, ‘dan kan deze ook los van de Dag van de Dialoog worden gebruikt, bijvoorbeeld in bedrijven, verzorgingshuizen of jongerencentra.’ ‘Ook zoeken we naar aanvullende werkvormen die de dialoog versterken, zoals foto’s of theater’, vult Plokhooij aan.

Zelf blijven Plokhooij en Scheve de landelijke coördinatie verzorgen. Ook letten ze er vanuit het adviescomité op dat de diversiteit aan deelnemers op alle niveaus klopt: van platform tot gesprekstafel. Deze diversiteit levert ook buiten de dialoog veel op, benadrukken ze: er ontstaan nieuwe netwerken die in staat zijn ook andere maatschappelijke issues aan te pakken. ✂

[Als klap op de vuurpijl is besloten dat er een nationale Week van de Dialoog komt. In 2008 organiseren meer dan twintig steden hun eigen Dag van de Dialoog in de week van 3 tot en met 9 november. Voortaan is het vaste prik: de eerste week van november is de Week van de Dialoog. Meer dan zestien nieuwe steden staan al te popelen om mee te doen.](#)

SIGRUN SCHEVE

054

OLGA PLOKHOOIJ

055

De nationale uitrol van de Dag van de Dialoog

2001 Initiatief voor Dag van de Dialoog wordt genomen in Rotterdam. Schiedam en Amsterdam volgen in de jaren daarna.

2005

Rotterdam (Art.1) en Amsterdam (Nieuwe Maan) nemen gezamenlijk het initiatief de Dag van de Dialoog uit te rollen in Nederland. Steun hiervoor komt van het Oranje Fonds.

2007

Er zijn 21 dialoogsteden.

2008

Verbreiding en versterking van de uitrol van de Dag van de Dialoog in Nederland gaat door in de periode 2008 - 2010. Samenwerking tussen dialoogsteden kan versterkt worden, het concept en de dialoogmethodiek worden doorontwikkeld en er wordt een duurzame organisatiestructuur opgezet.

MEI 2008

Europees seminar over de Nederlandse ervaring met de Dag van de Dialoog in het kader van het Europese jaar van de Interculturele Dialoog te Doorn.

SEPTEMBER 2008

Presentatie Vlinderlijke Eenvoud, Vlinderlijke Kracht, boek over twee jaar dialoog in Nederland. Oprichting Nationaal Adviescomité met prominente vertegenwoordigers van de overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en media..

NOVEMBER 2008

Van 3 - 9 november vindt de eerst Nationale Week van de Dialoog plaats.

www.nederlandindialoog.nl

DE REDACTIE VAN VLINDERLIJKE EENVOUD IS

Ahmed Aboutaleb, Henk Adriaens, Amar el Ajjour, Annemieke Bakker, Tania Barkhuis, Arie Boomsma, Heidi Borm, Lara Brusse, Marian Dekker, Bruno Doedens, Abdelkarim Elkarti, Domenica Ghidei Biidu, Menno Hurenkamp, Dorien Janssen, Loes de Jong, Jos Kessels, Marcel Kreuger, Maaïke van Leeuwen, Jeanine van Leijenhorst, Roos Nabben, Antek Olszanowski, Wyneke Oostenveld, Ivo Opstelten, Jo Ouwens-Muller, Sylvia van der Pal, Olga Plokhooij, Politie Amsterdam Amstelland, Anil Ramdas, Adelheid Roosen, Sigrun Scheve, Marc Schrijver en Evelien Tonkens
ZEER ERKENTELIJK VOOR HET DELEN VAN HUN VERHALEN EN VISIE.

ART.1

Art.1 is de landelijke vereniging voor het voorkomen en bestrijden van discriminatie op alle gronden (seks, huidskleur, leeftijd, handicap etc.). Art.1 draagt er aan bij dat iedereen in Nederland gelijk behandeld wordt. Het landelijk bureau van Art.1 is een expertisecentrum dat onder meer adviseert over (overheids)beleid en dienstverlenend is aan de leden van Art.1, lokaal en regionaal werkende antidiscriminatiebureaus. Zij bieden onder meer ondersteuning en advies bij klachten over discriminatie en geven voorlichting. Art.1 organiseert verschillende projecten op het gebied van bewustwording waaronder ook de Dag van de Dialoog. Bij de uitbreiding van de Dag van de Dialoog in Nederland werkt Art.1 samen met de bij haar aangesloten antidiscriminatiebureaus. Art.1 is lid van het Rotterdamse platform dat jaarlijks de Rotterdamse Dag van de Dialoog organiseert. Voor een overzicht van door Art.1 gedreven antidiscriminatiebureaus zie: www.art1.nl

NIEUWE MAAN, ADVISEURS MAATSCHAPPELIJKE VERNIEUWING

Nieuwe Maan, Adviseurs Maatschappelijke Vernieuwing, is een Amsterdams adviesbureau op het gebied van maatschappelijk ondernemen, duurzame ontwikkeling, diversiteit en participatie. Nieuwe Maan stelt het maatschappelijk belang centraal en coördineert de samenwerking tussen verschillende partijen voor dat doel. De Dag van de Dialoog werd door Nieuwe Maan in 2004 in Amsterdam geïnitieerd, naar het voorbeeld uit Rotterdam. Nieuwe Maan maakt zich daarnaast onder andere sterk voor Cradle-to-Cradle, het Oranje Fonds Groeiprogramma voor

sociale initiatieven, de Amsterdamse Wijkaanpak, Sport en ontwikkelingssamenwerking en het Convenant overgewicht. Voor meer informatie zie: www.nieuwemaan.nl

Art.1 en Nieuwe Maan hebben in 2005 samen het initiatief genomen om de Dag van de Dialoog over te dragen aan nieuwe gemeenten in Nederland. Samen vormen zij nu de Nationale coördinatie Dag van de Dialoog en adviseren zij meer dan 21 gemeenten in Nederland, daarbij werken zij samen met uiteenlopende partners. Een Nationaal Advies Comité met prominente vertegenwoordigers uit bedrijfsleven, overheid, maatschappelijke organisaties en fondsen wordt najaar 2008 opgericht.

ORANJE FONDS

Het Oranje Fonds is het grootste nationale fonds op sociaal gebied en is actief in Nederland, op de Nederlandse Antillen en op Aruba. Het Oranje Fonds bevordert betrokkenheid en sociale cohesie in de samenleving. Hiertoe steunt het Oranje Fonds jaarlijks ongeveer vijftienhonderd sociale initiatieven voor een totaal bedrag van ongeveer 22 miljoen. Alle initiatieven en organisaties die het Oranje Fonds steunt, dragen bij aan één van de drie pijlers: samenhang in de buurt, actief burgerschap of diversiteit en worden zorgvuldig beoordeeld en gevolgd. Het Oranje Fonds is zowel financieel als inhoudelijk betrokken bij de Dag van de Dialoog en ondersteunt de Nationale Coördinatie Dag van de Dialoog. Voor meer informatie over het Oranje Fonds zie www.oranjefonds.nl

Laat Nederland van zijn beste kant zien. **Oranje Fonds**